

Rodičovské role z pohledu genderu

Ladislav Zbořil

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ladislav ZBOŘIL**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Rodičovské role z pohledu genderu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování osnovy BP
Zpracování odborné literatury
Zpracování teoretické části
Metodologie – kvantitativní výzkum – metoda dotazník
Závěry a doporučení

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Čermáková, M. "aj. ". Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. ISBN 80-7330-026-5

Gjuričová, Š., Kubička, J. Rodinná terapie. Systemické a narativní postupy. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. ISBN 80-247-0415-3

Karsten, H. Ženy-muži: genderové role, jejich původ a vývoj. 1. vyd. Praha: Portal, 2006. ISBN 80-7367-145-X

Možný, I. Sociologie rodiny. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-05-9

Oakleyová, A. Pohlaví, gender a společnost. 1. vyd. Praha: Portal, 2000. ISBN 80-7178-403-6

Sobotková, I. Psychologie rodiny. 1. vyd. Praha: Portal, 2001. ISBN 80-7178-559-8

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Leona Hozová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

15. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

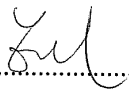
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.5.2010

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Rodina, rodiče a jejich rodičovské role jsou tématem této bakalářské práce. Rodičovské role pohledem genderového hlediska jsou rozebírány v teoretické části z více okruhů. První okruh objasňuje tematiku genderu. Další okruh se věnuje vývoji pohledu na role v rodině. Rodičovství a role matek a otců jsou následně více popsány v závěru teoretické části. Jak rodiče přistupují k sobě navzájem, jaký přístup používají k dětem a jaké jsou tedy jejich rodičovské role, poté analyzuje praktická část ve svém výzkumu. Výzkum tedy zjišťuje, jestli se odráží nové přístupy genderového pohledu na současných rodičích ve Zlínském kraji.

Klíčová slova: gender, rodiče, rodičovství, rodičovské role, rodina, matka, otec, děti, feminizace

ABSTRACT

Family, parents and their parental role are subject of this bachelor writing. Parental role from sight of gender point of view are analyzed in theoretical part from several ranges. First range relate the gender theme. Another range is devote to development of parental roles in family. Parenting and mother's and father's role are further more described at the end of theoretical part. How parents approach to each other, which approach they have with children and what are their parental roles are analysed in research part. The research then detecting, if a new attitudes of gender point of view has been reflected on contemporary parents in Zlin region.

Keywords: gender, parents, parenting, parental role, family, mother, father, children, feminization

Děkuji paní Ing. et Mgr. Leoně Hozové, vedoucí mé bakalářské práce, za metodickou odbornou pomoc, užitečné rady a laskavé vedení.

Rovněž chci poděkovat všem blízkým za vstřícnost. Obzvláštní poděkování si zaslouží manželka Vlasta za podporu a pomoc, tak jako syn Václav za inspiraci.

Motto:

„Nemůžeme děti tvořit podle své vůle. Musíme je mít a milovat a vychovávat co nejlépe a jinak je nechat na pokoji“

Johann Wolfgang von Goethe

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 GENDEROVÁ OBLAST	12
1.1 GENDER	12
1.2 GENDEROVÁ IDENTITA	12
1.2.1 Psychoanalýza	13
1.2.1.1 Freudova teorie rozvoje sexuální identity	13
1.2.1.2 Teorie Nancy Chodorow	14
1.2.1.3 Teorie Carol Gilligan	14
1.2.2 Teorie sociálního učení	15
1.2.3 Kognitivní teorie	15
1.2.4 Teorie Sandry Bem.....	16
1.3 GENDEROVÁ SOCIALIZACE	16
1.3.1 Esencialistická teorie.....	17
1.3.2 Sociální konstrukce	17
1.4 GENDEROVÉ ROLE	17
1.5 GENDEROVÉ STEREOTYPY	18
2 FEMINIZACE	20
2.1 PRVNÍ FEMINIZACE	20
2.2 DRUHÁ FEMINIZACE	20
2.3 TŘETÍ FEMINIZACE.....	21
3 RODINA	22
3.1 MINULOST	23
3.2 SOUČASNOST.....	24
3.3 FUNKCE RODINY	25
3.4 VÝCHOVNÝ STYL.....	26
4 RODIČOVSTVÍ A ROLE RODIČŮ	27
4.1 RODIČOVSTVÍ.....	27
4.2 ROLE MATKY	29
4.3 ROLE OTCE	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 METODOLOGIE	35

5.1	CÍL VÝZKUMU	35
5.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
5.3	VYMEZENÍ METODY VÝZKUMU	35
5.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	36
6	REALIZACE VÝZKUMU	37
6.1	PŘÍPRAVA VÝZKUMU	37
6.2	PŘEDVÝZKUM.....	37
6.3	REALIZACE VÝZKUMU	38
7	ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	39
7.1	ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ OTÁZEK DOTAZNÍKU.....	39
7.2	ANALÝZA VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	59
7.3	ZÁVĚR VÝZKUMU	64
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
	SEZNAM OBRÁZKŮ	70
	SEZNAM TABULEK.....	71
	SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Rodina je jeden z pilířů společnosti. Základem je matka, otec a dítě. Rodiče po staletí měli své specifické role v rodině, které byly důležité pro život celé rodiny. Odrážela se v nich zkušenost předchozích generací, takové uspořádání bylo odzkoušené. Proto nebyla snaha analyzovat důvody k rozdělení rodičovských rolí, na určité typicky mužské a druhé určité typicky ženské. Prostě byl to stav daný podle pohlaví, biologicky, z vyšší moci.

Velmi zajímavé jsou zjištění Margaret Mead (In Smetáčková, Vlková, 2005), která popisuje tři primitivní kmeny a vztahy mezi muži a ženami uvnitř komunity. V prvním kmenu jsou muži i ženy mírní, pospolití, emotivní, citliví, neagresivní. Společně pečují o děti, vztahy jsou ale bez náruživosti jen praktické. Muži a ženy se tím sobě podobají.

Ve druhém kmenu se obě pohlaví opět podobají, ale jinou formou. Je to kmen kanibalů, smyslem žití je válčení a práce. Žádné city ani ke svým potomkům. To třetí kmen má výrazné rozdíly v chování žen a mužů. Muži se starají o členy rodiny, zdobí se, chtějí vypadat atraktivně a upoutávají na sebe pozornost. V protikladu ženy se nezdobí, iniciují sexuální vztahy a jsou dominantní. Také ovládají trh, diplomacii a zabezpečují rodinu po ekonomické stránce.

Přestože tedy jsou tyto kmeny zásadně rozdílné, mají jednu podstatnou myšlenku společnou. Členové všech tří komunit jsou přesvědčení, že jejich společnost a sociální řád je dán biologickými rozdíly mezi muži a ženami. Margaret Mead tímto studiem poukázala na fakt, že osobnost žen a mužů je dána společností, ve které žijí.

Společnost tedy podle současných výzkumů utváří v lidech, tedy i v rodičích, názory na životní uspořádání. Tato uspořádání nejsou, podle těchto poznatků, tak neměnná a konstantní. Jak dnešní otcové i matky vnímají své postavení, jak v rodině tak i společnosti, detailně rozebírají mnohé sociální i psychologické výzkumy současnosti. Podle těchto poznatků lze jinak, možná pro část rodičů nově, pohlížet i na rodičovské role. Pokud však budou rodiče mít zájem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GENDEROVÁ OBLAST

V minulosti se pohledy na muže a ženy, úvahy o jejich souladu či rozdílech, soustředily v podstatě jen na oblast biologickou. Rozdělení podle pohlaví bylo jasně určující a zařazující. Postupem času a vývojem nových vědeckých hledisek se stále více prokazuje, že muži a ženy nejsou čistě homogenní skupiny, ale právě vnitřně velmi různorodé. Právě tato různorodost mužů a žen, která není primárně dána biologickou reprodukcí, je předmětem výzkumů (Smetáčková, Vlková, 2005).

1.1 Gender

Slovo gender má svůj prapůvod již ve starověkém Řecku, které jím označovalo rod. Do našeho českého jazyka se označení gender dostává ze současné angličtiny, kde to původně označuje gramatický rod, ale vývojem společnosti dostává toto označení nové obsahy. Proto snaha začít používat tento český překlad se ukáže jako nevhodná, jelikož slovo rod nevystihuje tyto nové obsahy výrazu v současné angličtině. Navíc je rod v českém jazyce chápán i v jiných významech.

Pojem gender, také zmiňovaný jako sociální pohlaví, používáme pro pojmenovávání rozdílů mezi mužem a ženou. A to především rozdílů sociálních, kulturních a psychologických. Ukazuje to jak se kdo chová a projevuje. Poukazuje na fakt, že tyto rozdíly nejsou trvale konstantní, ale naopak se vyvíjejí a jsou tedy sociálním konstruktem (Maříková (ed)., 2000).

Biologické pohlaví se dělí na dvě zásadní skupiny, muže a ženy. Gender pracuje s aspekty maskulinita a feminita. Maskulinita má příznaky mužské, kdežto feminita má příznaky ženské. U každé osoby se nezávazně na biologickém pohlaví mohou projevovat i obojí příznaky. Proto gender rozlišuje mnohem širší spektrum skupin. Pravdou také je, že společnost očekává od tradičního muže v největší míře maskulinitu a od tradiční ženy feminitu (Oakley, 2000)

1.2 Genderová identita

Identita v sociologii označuje vnitřní pocit vlastní totožnosti, který vychází z prožívání vlastní komunity. Tedy jaká jsem osobnost a co mne odlišuje od druhých. Jsou v ní obsaženy i hodnoty důležité pro osobní smysl života (Jandourek, 2001).

Identita je tedy vědomí sebe sama, kdy jsme schopni se ztotožnit se sebou samým. Toto vědomí nám poté také umožňuje poznat hranici mezi námi a druhými osobami. Může se pak rozvíjet identita sociální, to je vědomí příslušnosti k sociálním skupinám. Ztotožňujeme se s těmito skupinami a jejich hodnotami. Vytváříme si tak vlastní osobní identitu a zároveň i identitu vázanou na skupiny, do kterých patříme (Smetáčková, Vlková, 2005).

Genderová identita je o vnitřním poznávání sebe sama jako ženy a muže, a také zároveň o ztotožnění s danou skupinou. Není dána biologicky, ale je to sociální konstrukt. Identita neexistuje od narození, ale vytváří se a formuje během vývoje jedince. Rozpoznává se u dětí kolem třetího roku života. Děti postupně začínají o sobě mluvit v první osobě, dokážou oddělit svá přání od druhých osob. Genderová identita neplatí univerzálně, ale je spojena s vnímáním konkrétního jedince. Pro každého jedince má různou důležitost, pro někoho větší než pro druhého. Podoby genderové identity se liší podle systému v daných společnostech (Smetáčková, Vlková, 2005).

Vývoj genderové identity objasňuje několik teoretických přístupů, které se snaží vysvětlit jak a proč se děti učí genderu.

1.2.1 Psychoanalýza

Jedná se o několik teorií, které se postupně vyvíjejí na základě první, kterou byla teorie Sigmunda Freuda. Všechny však mají své kritiky.

1.2.1.1 Freudova teorie rozvoje sexuální identity

Jedná se o velmi sporné dílo Sigmunda Freuda. I proto se později jeho pokračovatelé od něj částečně odklánějí. Dle této teorie je důležitým pramenem genderové identity identifikace dítěte s rodičem stejného pohlaví. Chlapci i dívky si uvědomují pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, zda mají nebo nemají penis a k jaké skupině tím patří. Freud soustředil učení se mužským a ženským rolím do oidipovské fáze kolem čtvrtého až pátého roku života a zdůrazňuje úlohu otce (Giddens, 1999).

Dle Freuda jsou chlapci v oidipovské fázi motivováni k identifikaci s otcem. Příčinou je tzv. kastráční úzkost, kdy se chlapci obávají otce jako silnějšího muže, který by chlapce, za to že milují matku, mohl nechat vykastrovat. Přijetím otce jako nadřazené osoby se

identifikují s ním a přijímají svou mužskou identitu. Dívky pociťují nenávist k matce za nedokonalost v porovnání s muži. Posléze se identifikují s matkou v lásce k otci a přijímají její postavení (Smetáčková, Vlková, 2005).

Po skončení oidipovské fáze kolem pátého roku života děti prožívají období latence, a to až do puberty. V tomto období působí na děti největší měrou skupina vrstevníku stejného pohlaví (Giddens, 1999).

1.2.1.2 Teorie Nancy Chodorow

Socioložka Nancy Chodorow bere za počátek učení se mužským a ženským rolím již období kojeneckého věku. Zdůrazňuje úlohu matky, která má na děti zásadní vliv v této fázi jejich života. A právě tuto úzkou vazbu je nutné po určitém období přerušit, aby dítě si uvědomilo sebe sama a stalo se méně závislé na matce.

Tento proces odpoutávání je u dívek a chlapců rozdílný. Děvčata matky napodobují a mají k ní blíže. Vlastně nenastává zásadní rozchod s matkou a vazby jsou u nich trvalejší. To má také vliv na větší citlivost u žen a snahu vytvářet vazby na druhé. Chlapci si však svou identitu získávají zásadním přerušením původní vazby na matku. Své mužství chápou na základě toho co není ženské. Mají pak menší schopnost vytvářet citové vztahy a s obtížemi dávají najevo své city. Za to však kladou důraz na úspěch, analytický pohled na svět a snahu být aktivní. Díky tomu vidí ženy sebe samy prostřednictvím vztahů, ale muži tyto snahy potlačili a jejich přístup k světu je manipulativní (Giddens, 1999).

1.2.1.3 Teorie Carol Gilligan

Carol Gilligan analyzovala rozdíly mezi muži a ženami podle jejich vnímání sebe sama a také úspěšnosti v životě. Shodla se s Nancy Chodorow ve faktu, že se ženy hodnotí podle osobních vztahů a schopností pečovat o druhé. Tento fakt hodnotí muži jako jistou slabost a za úspěch považují individuální prosazení.

Carol Gilligan ve svém výzkumu na téma morálky a sebeuvědomění zjistila zásadní rozdíly mezi názory mužů a žen. Ženy měly snahu se vracet k tématu pomoci druhým a péče o druhé. Muži měli své názory hlavně zaměřené navenek (Giddens, 1999).

1.2.2 Teorie sociálního učení

Tato teorie vysvětluje genderovou identitu sociálním učení. Děti získávají prvky genderové identity prostřednictvím pozorování, nápodoby a modelování chování dospělých osob stejného pohlaví. Zde se právě ve velké míře uplatňují rodiče jako nejbližší osoby dětem (Smetáčková, Vlková, 2005).

Při pozorování dítě sleduje činnost a reakci rodičů, takže podle tohoto vzoru často řeší situace i v rozporu s teoreticky vhodnějším přístupem. Napodobování již opakuje dříve pozorované chování. Děti před pubertou se učí své rodové roli hlavně neuvědomovaně. Posilování je vlastně forma podmiňování. Rodiče posilují formou odměn a trestů vytváření identity dítěte. Pochvala či úsměv, nebo naopak domlouvání či rozčilování se, je reakcí na vhodnost chování dítěte v chlapecké nebo dívčí roli (Janošová, 2008).

1.2.3 Kognitivní teorie

Tato teorie bere za svůj základ kognitivní a vývojovou psychologii. Učení se genderu je vedlejším produktem potřeby orientovat se ve světě. Přirozené je hledání vzorců chování v okolním prostředí (Smetáčková, Vlková, 2005).

Podle Lawrence Kohlberga (In Janošová, 2008) dítě reaguje na vnější stimuly, ale podle toho jak jim rozumí. Dítě tedy musí nejdříve dosáhnout určité úrovně rozumových schopností, aby určité podněty dokázalo zpracovat. Dítě prochází třemi stádii:

1. Zjištění příslušnosti k jedné z rodových skupin a uvědomění si rozdělení lidí na dvě odlišné skupiny ve druhém až třetím roce života.
2. Poznání pohlavní příslušnosti jako znaku nezávislého na čase a pokračujícího i do budoucna (gender stability). Ve čtvrtém roce si děti uvědomují neměnnost pohlavní příslušnosti, ale berou ji jako výsledek předchozí volby či zvyku. Vědí, že chlapci budou v dospělosti muži a dívky ženami, ale jejich dospělost je tak vzdálená, že o ní zatím nepřemýšlí.
3. Porozumění pohlaví a rodu. Teprve v pátém až sedmém roce jsou děti schopny rozumově zpracovat určité logické operace a získat tedy pevnou jistotu o neměnnosti pohlaví. Začínají chápat, že i když se u osoby změny vnější znaky, jako oděv či vlasy, její pohlavní identita je stálá a neměnná.

1.2.4 Teorie Sandry Bem

Tuto teorii lze chápat jako alternativní k předcházejícím teoriím. Sandra Bem pracuje s poznatky kognitivní psychologie a přidává k tomu i vliv kultury na vývoj jedince. Každá společnost má své pevné představy o svých členech, jak se mají chovat, vypadat a uvažovat. Pro pojmenování a popsání těchto představ Sandra Bem používá pojem „optická skla“, přes která se obrazně lidé dívají na svět, vnímají jej a hodnotí (Smetáčková, Vlková, 2005).

Renzetti, Curran (2003) je dělí na :

1. genderová polarizace – uspořádání společnosti je založeno na odlišnosti mužů a žen
2. androcentrismus – názor o nadřazenosti mužů ženám, a že pohled mužů na svět je norma, podle které se posuzují ženy
3. biologický esencialismus – legitimizuje předcházející optiky tvrzením, že rozdíly mezi muži a ženami jsou výsledkem biologických rozdílů

1.3 Genderová socializace

Dle Giddense (1999) je socializace proces, kdy si osvojujeme sociální normy a hodnoty. Vytváříme se vlastní „já“. Velmi intenzivní je tento proces v rané fázi dětství.

Dochází k vědomému formování dítěte rodiči, sourozenci a celou širší rodinou. Postupem času přibývají vrstevníci a další osoby z okolí dítěte. Předávají dítěti informace jak se chovají chlapci a muži nebo dívky a ženy. Ostatně již v prvních momentech po narození se miminko podle pohlaví zařazuje mezi chlapce nebo dívky. A tak se k němu již nadále přistupuje. A v současnosti často se toto určení děje ještě daleko v prenatálním stavu dítěte za pomoci přístrojů. Rodiče i okolí tak ovlivňují a socializují dítě od prvopočátku k odpovídající chlapecké či dívčí roli (Janošová, 2008).

Právě toto rozdělení na muže a ženy je jeden ze zásadních faktorů strukturující společnost. V procesu socializace se dítě již odmala setkává s oddělovacími genderovými prostory, například ženské a mužské časopisy nebo zvláštní oddělení v obchodech. Právě toto množství mechanismů nás výrazně ovlivňuje v každodenním životě a určuje co je mužské a ženské. Vyvolává to díky tomu v dětech přesvědčení, že rozdělení vlastností, funkcí, rolí

a dovedností na mužské a ženské je dozajista dané od přírody, tedy biologicky (Smetáčková, Vlková, 2005).

Odpověď na otázku, čím jsou zapříčiněny rozdíly mezi muži a ženami, se snaží dát dva směry. Jeden má za důvod biologické příčiny, naopak druhý směr to zdůvodňuje výchovou tlakem společnosti.

1.3.1 Esencialistická teorie

Je založená na přesvědčení o rozdílech mezi muži a ženami na základě vrozené, tedy biologické dispozice. Muži a ženy jsou stavěni jako polarita, a to v biologické i emocionální oblasti. Tento vzorec se objevuje i v neevropských kulturách, v Číně je to například učení jing a jang. V Evropě tento dualitní vzorec vychází z myšlenek Descartese. Argumenty opačnosti jsou založeny na existenci esence „mužnosti“ a „ženskosti“. Proto jsou označovány jako esencialistické a biologická odlišnost má podobu vzorce, který dělí svět na mužský a ženský (Gjuričová, Kubička, 2009).

1.3.2 Sociální konstrukce

Rozdíly mezi muži a ženami vznikají ze socializace ve společnosti. Přístup k dívkám a chlapcům je rozdílný, a to již od narození (Smetáčková, Vlková, 2005).

Sociální konstrukce považujeme za dané, i když vlastně vznikla v lidských interakcích a zvyklostech. Berger a Luckmann (In Gjuričová, Kubička, 2003) to dokumentují na modelovém příkladu. Muž a ženy ze dvou kulturních společností spolu začnou žít v izolaci od okolního světa. Své aktivity koordinují, jejich rozdělení je hravé a mohou je podle potřeby měnit. Pro druhou generaci je toto dělení již ale zvykové, z důvodu „takto to dělali rodiče“. U třetí generace vzniká neosobní model „takto se to dělá“. A u čtvrté generace je vnímání reality dáno „takto je svět uspořádán“. Model ukazuje na postupnou přeměnu konkrétních sociálních okolností ve status obecně platné pravdy a reality.

1.4 Genderové role

Tak jako se jedinec učí zvyklostem a způsobu života ve své kultuře, tak se i učí co znamená být mužem nebo ženou. Učí se mužským nebo ženským rolím. V každé společnosti na světě je takové rodové rozdělení patrné.

Lze to vlastně připodobnit k divadelním rolím. Sociolog Erwing Hoffman (In Smetáčková, Vlková, 2005) to přirovnává k divadelní hře, kde herci na jevišti se chovají podle toho jakou mají roli. Například role starosty předurčuje, jak se má chovat, a ostatní vědí, jak se mají chovat k němu. Role představují určitá jasná očekávání a zvyklosti chování jejich představitelů. A právě v dětství získávají chlapci a dívky zásadní představu o rolích, které jim dle společnosti přináležejí, a co je pro tyto role vhodné či naopak neslučitelné.

Je zajímavé, že na chlapce se zvýšená očekávání a působení ohledně jejich genderové role nejvíce soustředí v batolícím a předškolním věku. Kdežto u dívek je tomu až v období dospívání. Dívky tedy přece jen mají jistou možnost odstupu vůči těmto požadavkům, mohou si v jisté míře utvářet svou subjektivní variantu ženské role. Kdežto u chlapců je tato možnost odstupu díky mladému věku přece jen znemožněna (Janošová, 2008).

V předškolním věku již děti upřednostňují vše související s jejich vlastní genderovou rolí. Berou ji jako rozhodně lepší než roli opačnou. Proto vyhledávají příslušníky stejného pohlaví, stejně jako preferují oblečení, hračky, aktivity i styl chování, přináležející této roli (Janošová, 2008).

Jedná se tak o chování způsoben „in group, out group“. Pozitivně je hodnocena jen vlastní genderová skupina a její znaky, děti odmítají znaky typické pro opačné pohlaví. Zvláště chlapci to berou jako degradaci vlastní osoby (Vágnerová, 2005).

1.5 Genderové stereotypy

Stereotyp je vlastně nějaká šablona, obvyklost a také neměnnost jistého jevu.

Genderové stereotypy jsou zažitě, šablonovité představy, a pohledy na chování a posuzování osob podle příslušnosti k danému pohlaví. Při takovém stereotypním nahlížení se neberou na zřetel individuální schopnosti a postoje, společnost má své představy o mužích a o ženách. Jestli tedy jsem pohlaví mužského, genderové stereotypy mi přisuzují určité vlastnosti automaticky (Plesková „et al.“, 2005).

Takové stereotypy se u rodičů projevují již při hodnocení novorozenců a kojenců. Chlapci jsou velcí, silní a aktivní, kdežto dívky jsou malé, pěkné a milé. V tomto jevu byly zkoumány reakce lidí na chlapce a dívky. Jeden a ten samý kojenec byl jednou hodnocen jako chlapec, a podruhé jako dívka, pokusnými osobami. Jako chlapec byl aktivní, nezávislý, agresivní, chytrý. Jeho pláč byl posouzen, jako že se vzteká. V roli dívky byl

kojenec hodnocen jako milá, hodná, slabá, křehká dívka, která když plakala, tak je jistě vylekaná (Karsten, 2006).

Přítomnost stereotypů lze pozorovat i uvnitř rodiny. Stereotypy totiž i více používáme pro méně známé situace nebo osoby, tam kde neznáme pozadí. Proto se rodiče méně stereotypně chovají k dětem stejného pohlaví, jelikož mají vlastní poznatky. A z obou rodičů je matka právě ta, která se chová méně stereotypně, její zkušenost s dětmi je intenzivnější (Janošová, 2008).

V této oblasti je vhodné ještě vzpomenout pojem genderový kontrakt, což je soubor nepsaných pravidel vztahujících se k genderovým vztahům. Díky genderovému kontraktu jsou mužům a ženám stanoveny rozdílné práce, a hodnoty těchto prací. A také rozdílné povinnosti a odpovědnosti. V tradiční podobě je tedy žena i muž v určitých oblastech znevýhodněna, žena hlavně v zaměstnání a muž při výchově dětí (Křížková, Pavlica, 2004).

2 FEMINIZACE

S oblastí genderové problematiky zcela jistě souvisí téma feminismu a emancipace žen. Zrovna tohle téma se v České republice po roce 1989 dostalo do jisté kontroverze zapříčiněné nevhodnou prezentací a výkladem myšlenek. Diskuzi o postavení žen a mužů ve společnosti to zavedlo do roviny někdy až nepatřičně radikální. Je to dáno zajisté i nedostatečným průběhem druhé vlny z 60. let 20. století., která v naší společnosti, díky jinému politickému směru, neměla možnost plně proběhnout. V posledních letech, s rozvojem celé společnosti a podporou státních i nestátních organizací, ale i zde probíhají podstatné pozitivní změny k odstranění nerovného uspořádání (Plesková „et al.“, 2005).

Slovo „feminismus“ se začalo ve větší míře užívat na konci 19. století. Původně tento pojem od Francouzky Hubertine Auclertové označuje osoby zabývající se ženskou otázkou. Ale již v krátké době se do tohoto označení včleňuje vše související s obhajobou emancipace žen (Abramsová, 2005).

Feminismus je tedy sociální hnutí usilující o zlepšení vztahů mezi ženami a muži, a také o dosažení rovnosti žen a mužů v oblasti sociální, politické i ekonomické. Tento proces je však dlouhodobý a probíhá v několika vlnách.

2.1 První feminizace

Počátek první vlny feminizace je datován v polovině 19. století., ale jeho kořeny pocházejí již z 18. století. Právě tehdy se snaží spisovatelé osvícenství (např. J.J. Rousseau) zdůvodnit podřízené postavení žen jistou mravně „vyšší“ rolí v domácím prostředí. Takové pojetí pak vede k podnícení diskuse na téma postavení žen. Snaha o změnu podřízeného postavení ve společnosti pak vedla ke sdružování žen (Abramsová, 2005).

Na konci první vlny, období kolem roku 1930, mohou ženy studovat, volit a vlastnit majetek. Dostí velký vliv mělo i období první světové války. Nastává potřeba zapojení žen do nejrůznějších zaměstnání, které předtím patřila jen mužům. Ženy již nepůsobí jen v soukromé sféře, ale pronikají i do veřejné sféry (Plesková „et al.“, 2005).

2.2 Druhá feminizace

Druhá vlna feminizace spadá do období 60. – 80. let 20. století., kdy důvodem je opětovné posilování konzervativních představ o roli žen v soukromé sféře a mužů ve sféře veřejné.

V počátku je druhou vlnu možno spojovat s hnutím hippies a bojem za lidská práva, posléze se však z tohoto širokého protestního hnutí odděluje. Snahou je nejen zabývat se rovností žen a mužů, ale tématy rozdílnosti obou pohlaví. Rozdílnost nemá být předpokladem nerovnosti. Analyzuje se původ nerovnosti mezi ženami a muži, snahou je změna „tradiční“ role žen. Sledující se vzorce chování obou pohlaví. Úvahy o pojetí genderové identity jsou mnohem více volnější. Díky tomu vzniká i nový obor – gender studies (Plesková „et al.“, 2005).

Je opravdu škoda, že tyto změny nemohly zásadně proběhnout i v naší zemi, tedy celé střední a východní Evropě. V komunistickém režimu chybí kontinuita světového vývoje. Vše bylo podřízeno pracovní sféře. A tak i péče o děti a jejich výchova byla hodně orientovaná na organizace, jako jesle a mateřské školy atd. Jenže o rovnoprávnosti v rodině se nediskutovalo a také změny v této oblasti neprobíhaly.

2.3 Třetí feminizace

V současnosti hovoříme o třetí vlně feminismu. Politické a společenské změny na počátku 90. let 20. století přinesly myšlenkovou různorodost celého feminismu. Povědomí o tomto tématu bylo v naší společnosti z počátku celkem slabé, takže se hodně prosazovaly radikální názory podporované médii, a to zvláště o sexuálním obtěžování. V dnešní době je společnost již více informovaná a připravená k diskuzi o problematice zlepšení podmínek života žen i mužů. Jedním z velkých témat je právě řešení rodinného života, tak jako v této návaznosti i pracovního života žen a mužů (Plesková „et al.“, 2005).

Dochází zde také k posunu do genderové oblasti, která problematiku rovných příležitostí řeší. Dle Ritzera (In Jandourek, 2009) se současné feministické teorie dělí na tři typy:

1. teorie genderových rozdílů – hlavním tématem je odlišná psychika žen a mužů
2. teorie genderové nerovnosti – tématem je nerovné postavení žen a mužů ve společnosti
3. teorie genderového útlaku – tématem je muži stále udržované podřízené postavení žen

3 RODINA

Pojem rodina definuje Jandourek (2001) jako formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím, která minimálně obsahuje rodiče a děti. Rodiny se člení na nukleární a rozšířené. Jako nejvíce rozšířenou lze považovat rodinu nukleární, nazývanou podle toho, že jejím „jádreem“ jsou jen rodiče a děti. Tedy do takové rodiny se nepočítá často rozsáhlá síť příbuzenstva.

Rodina je primární skupinou, ve které prožíváme všechny fáze života. Nejdříve se stáváme členy rodiny orientační, kde vyrůstáme a jsme objektem výchovy. V dospělosti jsme většinou stále v kontaktu s rodinou orientační, ale zároveň sami zakládáme rodinu reprodukční, s nutností převzít role rodičovské (Havlík, Kořa, 2002).

Rodina je jednou z nejdůležitějších institucí z hlediska genderu a vytváření genderových vztahů. Všeobecně zavedený model ve společnosti určuje mužům veřejnou sféru, tedy práci, a ženám soukromou sféru, tedy rodinu. To však neznamená, že ženy rodinu ovládají. Lze to spíše interpretovat jako oblast, kde jsou ženy a jejich hodnoty tolerovány a akceptovány (Křížková, Pavlica, 2004).

Role a funkce mužů a žen v rodině jsou odlišné, ale vzájemně se doplňující, tedy komplementární. Mužská role je popisována jako instrumentální a racionální. Muž se stará o hmotné zabezpečení rodiny, o vztah ke společnosti, a nastavuje sociální omezení dětem. Ženská role je emocionální a expresivní. Žena v rodině se stará o citovou oblast a každodenní péči nutnou pro chod rodiny (Gjuričová, Kubička, 2003).

Jenže právě tento model, muž je živitel a matka pečovatelka, je považován za nástroj nerovnosti. Taková komplementarita není rovnocenná, ale je na hierarchickém uspořádání. Živitel je placen za vykonanou práci, tím i více svobodnější a nezávislejší, kdežto pečovatelka za vykonanou neplacenou práci není ohodnocena. Upravený model dvoupříjmový přináší příjem pro muže i ženu, a tím částečnou nezávislost pro oba. Jeho nevýhodou ale je nerozdělení zodpovědnosti za domácnost na oba partnery, většinou tato zodpovědnost za péči o rodinu a domácnost v největší míře stále zůstává na ženě. Tento jev se pojmenovává jako tzv. druhá směna (Maříková (ed.), Vohlídalová, 2007).

Sdílené rodičovství dle Nancy Chodorow (In Maříková (ed.), Vohlídalová, 2007) je možný směr jak dosáhnout genderově rovného uspořádání v rodině. Snahou je zapojení otců do péče o děti již od nejmladšího věku.

3.1 Minulost

Vznik rodiny, jako instituce, je datován do období přechodu od primitivního zemědělství k pastevectví. Okolo období 6. tisíciletí před naším letopočtem vznikají první tradiční společnosti. Společnost se organizuje na principech tradiční společnosti v podstatě až do 19. století. Charakteristikou je zemědělská obživa, usedlý způsob života na venkově, v podstatě žádná sociální mobilita. Výchova a vzdělávání probíhá jen v rodinách, pod silným vlivem náboženství. Soukromý život členů rodiny v domácnosti vlastně neexistoval, vše se odehrávalo pod dohledem ostatních členů rodiny. Charakter rodiny byl patriarchální, muž vlastnil majetek, staral se o hospodářství či dílnu a měl zásadní moc v rodině, rozhodoval tedy i o budoucnosti dětí. Ale běžný chod domácnosti a starost o děti organizovala žena (Mišíková, 2003).

Po celá staletí je rodina hlavně hospodařící domácností, kde její členové v úsilí o přežití nacházejí jisté garance. Ekonomické zájmy stály v popředí a emoční oblast nebyla natolik zdůrazňována (Havlík, Kořa, 2002). Ekonomická jednotnost rodiny byla postavena na reciprocitě. Rodiče vychovávali své děti s tím, že od nich očekávají, aby se o ně ve stáří postarali. Potomci jediní mohli a měli svým stárnoucím rodičům dostatečně zajistit důstojné žití (Murphy, 2008).

I z těchto důvodů se v minulosti předpokládalo, že ve společnosti dlouhodobě převládaly rodiny rozšířeného typu. S tímto názorem se ale současné výzkumy neshodují. Rodiny v tradiční evropské společnosti byly v průměru větší, ale rozdíly nejsou tak zásadní. Jednalo se stále o rodiny nukleární. Děti v rodinách musely začít pracovat již kolem sedmého roku a pohlíželo se na ně jako na malé dospělé. Často již v takto mladém věku odcházely z domova za prací, což znamenalo, že se s rodiči setkávaly poté již jen sporadicky nebo vůbec (Giddens, 1999).

Nukleární rodina se stávala díky okolnostem především vícegenerační domácností. Zásadní okolností byla častá úmrtí členů rodiny. Téměř polovina dětí se nedožila patnáctého roku života. A ty co se ho dožily byly již často částeční nebo úplní sirotci kvůli úmrtí rodičů. Bylo nutné, aby si vdovy i vdovci nacházeli nové partnery, a tím docházelo k obměně složení rodičovského páru (Možný, 2006).

Moderní společnost se jako nový typ společnosti začíná plně rozvíjet od 19. století. Industrializace s rozvojem velkovýroby, urbanizace s rozvojem měst, sekularizace

společnosti, rozvoj vzdělávání v institucích a centrální státní správa ovlivnila společnost, a tím i domácnosti a rodiny. Dochází k oddělení pracoviště a bydliště. Role otce a matky se částečně upravují. Posiluje se pozice otce jako živitele rodiny, matka se již tolik nepodílí na ekonomickém zabezpečení rodiny a kromě vedení domácnosti se posiluje její výchovná úloha. Rodičovské role tak byly rozdělené na přísného a racionálního otce, kdežto matka bývala většinou ta laskavější, emocionální ochránkyně (Mišíková, 2003).

3.2 Současnost

V polovině 20. století se ve společnosti utváří nová varianta moderní společnosti. Od varianty z minulosti se liší moderní rodina současnosti hlavně vnitřními vztahy, způsobem fungování a způsobem života. Patriarchální model se změnil na egalitární, mění se rozdělení rolí a tyto role se začínají prolínat. Významná také začíná být individualizace členů rodiny. Život v rodině nabývá na intenzitě, ale také se daleko více projevuje nestabilita rodin s důsledky rozvodovosti a rozvojem alternativních forem spoluzití (Mišíková, 2003).

Počet dětí v rodině není většinou dán jasným plánováním na začátku rodiny, ale sekvenčním rozhodováním a volbou po narození dítěte. Rodiče zvažují životní situaci a výhled do budoucna. Výrazný aspekt při rozhodování je zajisté i „hodnota“ dítěte. V České republice je již dlouhodobě preferovaný model dvoudětné rodiny (Kocourková, Rabušic (ed)., 2006).

V současné rodině jsou některá specifika, která zásadně ovlivňují rodinu jako celek. Sobotková (2001) těmito specifiky popisuje adaptabilitu, autonomii, kohezi a komplementaritu.

- Adaptabilita, neboli přizpůsobivost, je schopnost rodiny měnit svoji strukturu a role při stresu, a to vývojovém i situačním. Vývojovým stresem je dopředu známá skutečnost, například narození dítěte, jeho vstup do školy atd. Situačním stresem je neočekávaná okolnost, například těžká nemoc v rodině.
- Autonomie je potřebná pro vývoj osobní identity. Jde o to umožnit členu rodiny dostatečnou nezávislost a co nejmenší omezování jeho aktivit. Ve funkčních rodinách je autonomie členů podporována.

- Koheze, neboli soudržnost, drží vztahy pospolu. Důležité je hledat rovnováhu mezi autonomií a kohezí.
- Komplementarita je o vzájemné slučitelnosti členů rodiny. Jak se doplňují členové rodiny v potřebách, schopnostech a vlastnostech. Přímo ovlivňuje výkon rodinných rolí, vztahy v rodině, ale i řešení a zvládnání konfliktů.

3.3 Funkce rodiny

Obecně se funkce rodiny dělí na čtyři části: reprodukční, materiální, výchovnou a emocionální. Tyto funkce spolu úzce souvisí a zároveň se v průběhu vývoje rodiny mění.

Zásadní je funkce emocionální, také nazývaná emocionálně ochranná. Tuto funkci rodiny žádná jiná instituce nemůže nahradit. Uspokojování potřeb bezpečí, jistoty, lásky, pochopení a citové podpory je pro děti, ale i další členy rodiny, velmi významná. Rodiče tvoří emocionální zázemí pro rozvoj osobnosti dítěte. A takové prostředí je důležité pro vnitřní pohodu všech členů rodiny (Celá, 2006).

Reprodukční funkce se proměnila, a to i díky změně společenské pozice dětí. Jestliže v minulosti byly děti ekonomickým přínosem, v dnešní době jsou jasným ekonomickým vydáním. Rodičovská zodpovědnost za výchovu a kontrolu socializačních vlivů společnosti je náročná časově i ekonomicky (Mišíková, 2003).

Materiální funkce, zvaná též jako ekonomická, patřila v minulých staletích k velmi významným. Rodina si sama vyráběla zásoby pro život, takže zde docházelo k výrobě a spotřebě zároveň. Toto pojetí se mění s industrializací společnosti, výrobní funkce začíná ubývat. Výrobní činnost, práce a obživa se začíná oddělovat od bydliště rodiny. Rodina orientuje svůj volný čas na spotřebu (Mišíková, 2003).

Výchovná funkce dříve hodně souvisela se vzděláváním dětí. V současnosti se více zaměřuje na přípravu dětí do praktického života. Děti se v rodině učí základní návyky a způsoby chování. Občas právě tuto funkci někteří rodiče podceňují v domněnání, že školní a jiné instituce tyto zásadní chyby ve výchově nahradí či napraví. Podstatné pro výchovu je i jaký výchovný styl rodiče zvolí (Kraus, 2008).

3.4 Výchovní styl

Jak uvádí Kohoutek (1998), výchovný styl rodičů je důležitý pro celkový rozvoj osobnosti dítěte. Rodiče pro výchovu a utváření osobnosti dítěte musí již od počátku nastavovat konkrétní sociální normy, které dítě má dodržovat. V návaznosti následně rodiče kontrolují dodržování těchto norem, což může vyvolávat odezvu kladnou ve formě odměn, a nebo odezvu zápornou ve formě trestů. Postupem času si dítě socializací vytváří samo své vlastní normy chování a jednání. Výchovní styl je tedy přístup a postoj rodičů k dítěti v tomto jeho socializačním procesu.

Kohoutek (1998) dělí výchovné styly na:

- autoritativní
- autoritářský
- volná výchova

Právě autoritativní styl rodičů lze nazvat jako vyvážený se zaměřením na děti, který spojuje kontrolu a akceptaci dětí. Rodiče vyžadují po dětech chování, které odpovídá jejich věku a možnostem. Rodiče své rozhodnutí vysvětlují a žádají od dětí, aby i ony vyjádřily své pocity a názory. Probíhá obousměrná komunikace, rodiče nejen kontrolují, ale i vyjadřují svoji citovou vřelost vůči dětem.

Autoritářský styl je založen na dominanci rodičů. Jedná se ve většině případů o tvrdý a přísný styl výchovy. Následkem jsou v mnoha případech vznikající konflikty mezi rodiči a dětmi. Tyto konflikty poté často vedou ke vzpourám či neurózám dětí.

Rodiče prosazující volnou výchovu si zakládají na velké povolnosti vůči dětem. Snahou je zabránit vzniku frustrace u dětí. Rodiče volnou výchovu často považují za prevenci poruch dětského vývoje. Ale tato povolnost často vede k povahové nezralosti dětí, k tzv. infantilním rysům osobnosti. Děti se naučí ve velké míře podléhat svým vlastním impulsům.

Pro budoucnost dítěte je přístup rodičů velmi důležitý. Jak uvádí Vágnerová (2005, str.202): „*Základní způsoby sociálního chování si dítě osvojuje v rodině. Naučí se zde komunikovat, vnímat projevy jiných lidí a chápat je, vcítit se do jejich nálady, respektovat jejich potřeby, ale i ovládat vlastní emoce, uplatňovat vlastní názory a přesvědčení, používat přijatelné varianty řešení konfliktních situací atd.*“

4 RODIČOVSTVÍ A ROLE RODIČŮ

4.1 Rodičovství

Rodičovství je jednou z nejvýznamnějších změn v životě. Je to často změna z vlastního rozhodnutí, přesto se však tato změna projeví náhle a bez pozvolného přechodu potřebného k adaptaci. Dítě dosud nebylo a najednou jednoho dne je. Rodiče se snaží připravit, ale realita nového spolužití s dítětem je silně konfrontační. Také je rodičovství nerevokovatelné, nejde vzít zpět, rodičem zůstaneme po zbytek života. A pamatujme, že každému dítěti má matka i otec poskytnout výživu, oblečení, ubytování, zdravotní péči a vzdělání (Možný, 2002).

Rodiče by neměli očekávat, že jim děti mají být vděčné za život, lásku a péči. Děti se samy nerozhodly vstoupit na tento svět. Proto jsou rodiče zodpovědní za jejich rozvoj a vývoj. Rodiče mají děti přijmout s bezpodmínečnou láskou, děti mají cítit lásku za všech okolností a být přijaty takové jaké jsou. Ony děti budou rodičům většinou vděčné, ale často až samy poznají strasti rodičovství (Lacinová, Škrdlíková, 2008).

Rodičovství a rodičovské role procházejí poslední desetiletí podstatnými změnami. Snaha o zformování jisté rovnováhy, mezi potřebou osobní spokojenosti a schopností přizpůsobit své osobní cíle v užitek společných rodinných cílů, je mottem současného rodičovství. Narozením dítěte by mělo mít ve vztahu rodičů hlavní slovo rozum a vědomá vůle. Rodičovské role již nejsou tak ostře rozdělené, ale snaha o rovnocenný podíl je zatím nedosažitelný ideál. Ovšem to není důvodem pro nerovné postavení, zásadou by měla být minimálně úsilí a snaha o rovnost rolí (Lacinová, Škrdlíková, 2008).

Pro rodiče a jejich rodičovství vyjádřil důležitou poučku ve vztahu k dětem spisovatel Robert Fulghum (In Janošová, 2008, str.121): „ *Nic si nedělejte z toho, že nikdy neposlouchají, co říkáte, zamyslete se nad tím, že vás neustále pozorují.* “

Děti již od útlého věku berou a vnímají rodičovské chování, které pozorují u svých rodičů, za jistou normu a vzor pro svůj další budoucí život. Takže jaký vztah panuje mezi rodiči, jaká spokojenost a pohoda z nich vyzařuje, jak si projevují vzájemnou úctu a respekt, to jsou ty základní výrazné informace pro celý další život dítěte. Vztah mezi otcem a matkou je pro dítě výraznou předlohou, podle které v dalších letech vnímají vztahy mužů a žen.

Rodičovství je dnes daleko více komplikované nežli kdy jindy v minulosti. Nesouhlas předchozích generací je celkem pochopitelný. Vždyť v současné době je spousta technických vymožeností a pomůcek pro rodiče v domácnosti. Tím zásadním jsou však specifika společnosti jednotlivých epoch, a pohled na výchovu a její cíle. Ještě v nedávné minulosti bylo pro většinu rodičů cílem výchovy poslušné dítě. Poslušné dítě vyhovělo rodičovským požadavkům naprosto a bezodkladně. Dnes je u rodičů pozorovatelná daleko větší snaha o otevřenost ve vztahu s dětmi. Rodiče preferují vychovávat z dětí „jedinečné“ osobnosti, které budou sebevědomé a samostatné, přirozeně také i tím šťastné. To však vyžaduje velké časové i materiální investice (Lacinová, Škrdlíková, 2008).

Podobný názor popisuje i francouzský sociolog Singly (In Dudová, 2008), kdy dříve v minulosti bylo snahou výchovy morální modelování dítěte. Kdežto v současnosti je snahou rodičů vnímat dítě jako individuální osobnost, odhalovat skryté osobnostní složky dítěte a rozvíjet je. Důležité je chovat se k dítěti s respektem a jako k partnerovi.

Rovněž je velmi důležitá rezponzivita rodičů, tedy vcítivé reagování na projevy dítěte. Dítě dostává od rodičů odezvu na své projevy zvukové, motorické apod. Rodiče svojí odezvou jednak dítě ujišťují o vnímání jeho projevů, a zároveň ho tím povzbuzují k pokračování dalších aktivit. Spolu s s tělesným a verbálním kontaktem tím vzniká vřelý vztah mezi rodiči a dítětem. Dítě se také bude snažit o větší vnímání svých rodičů. Díky této vřelosti mohou rodiče očekávat, že dítě bude více akceptovat případné omezující nebo kárné zásahy do svého života (Helus, 2009).

Z pohledu genderu je možné pozorovat rozdílné chování rodičů vůči chlapcům a dívkám, a to již po narození během prvního roku života. Rodiče dívky v prvním půlroce života stimuluji hodně na dálku, tj. úsměvem, slovy či zpěvem. A pokud jsou mrzuté a vzteklé, rodiče reagují uklidňováním častěji nežli u chlapců. Chlapci jsou více stimulováni dotyky, hlazením a kolébáním. Ve druhém roce života již rodiče reagují vůči chlapcům a dívkám stejně (Karsten, 2006).

Rodiče také formují a uzpůsobují pohlaví dítěte nejen výchovu, ale i prostředí ve kterém dítě vyrůstá. Socializaci a společenská očekávání, k patřičné chlapecké či dívčí roli, rodiče podporují stylem oblečení, barvou oblečení, druhy hraček, rozdílnou formou her a podnětů, vybavením dětských pokojů (Janošová, 2008).

Rodiče se také setkávají s vývojem sexuality svých dětí v průběhu celého dětství. Postoj rodičů by neměl být extra zvláštní a pojat s rozpaky. Postoj dětí k sexualitě se vytváří v batolecím a předškolním věku, kdy dítě objevuje vlastní tělo i tělesné rozdíly opačného pohlaví. Volba výchovného přístupu rodičů ovlivňuje u dětí utváření pozitivního postoje k vlastní sexualitě. Příslušné partie by měli rodiče pojmenovávat, a to nejen vhodnými zdrobnělinami, ale i spisovným označením. Nepojmenovávání vyvolává pocit zakázaného a nevhodné zdrobněliny mohou být příčinou budoucích poruch sexuální funkce (Janošová, 2008).

4.2 Role matky

René Spitz (In Helus, 2009) již v roce 1940 poukázal na důležitost vazby a vztahu mezi dětmi a matkou v prvních měsících života. Děti, které jsou ochuzeny o vazbu na matku, psychicky i motoricky výrazně zaostávají. Děti prostě potřebují splynutí s matkou stejně důležité jako potravu, potřebují jisté připoutání k matce. John Bowlby (In Helus, 2009) rozvíjí teorii připoutání dítěte k matce. Připoutání je velice silné emoční ulpění na blízké osobě, převážně matce, která jím umožňuje bezpečný kontakt s okolím. V dětech vznikají frustrace či deprivace pokud se jim nedostává takového připoutání, buď nepřítomností matky nebo jejím necítěním se. Pokud děti nepoznají v prvních dvou letech svého života takové pouto, mají problém v pozdějším věku vytvářet blízké a citové vztahy.

V minulosti bylo mateřství pro ženy vlastně vrcholem života. Ještě v 18. století se považovalo za zcela přirozené a instinktivní. Teprve v 19. století se začalo na mateřství pohlížet jiným pohledem, který nabádal ženy k učení se tomuto stavu, aby se z nich staly zodpovědné matky. Zodpovědná matka této doby vnímala názory odborníků a praktikovala je, nebylo to již postavené jen na názorech starších žen, tak jako v minulosti. Takovou změnu mateřské role, od role biologické ke společenské, propagovali také J.H. Pestalozzi nebo J.J. Rousseau. Proto také „přirozený“ mateřský instinkt měl být zaměněn vzděláním a zásahem institucí zvenčí. Snahou těchto nových postojů bylo mateřství na celý úvazek. Tato snaha byla však ve skutečnosti reálná jen pro ty rodiny, které měly majetek. Právě tyto ženy si vzaly mateřství jako podstatu své identity. Přesto bylo pozitivní, že se i státy konečně začaly zajímat o podporu matek a dětí. Bylo přiznáno, že mateřství je důležitá společenská role hodná podpory státních institucí. To vše pak ve 20. století vyústilo i k dalšímu posunu názorů na mateřství. Středem zájmu již není matka, ale stává se jím dítě

a jeho zdraví. Matka a dítě jsou součástí jednoho celku a jsou na sobě závislí (Abramsová, 2005).

Ve vztahu matka – dítě se projevuje již prenatální komunikace, taktéž porod a zvyklost kojení. V tomto období je důležité, jak matka subjektivně prožívá nejen vztah k dítěti a okolí, ale i vztah sama k sobě. Matka je v prvním roce nejbližším člověkem pro dítě, takže je tím i zároveň jeho takovou průvodkyní. Pomáhá dítěti řešit jak jeho základní potřeby, ale také mu pomáhá poznávat a vnímat prostředí, které jej obklopuje. Důležité je ze strany matky vytvářet stabilní, přátelské a čitelné prostředí pro dítě. Tím se u dítěte vyvíjí pozitivní vztah k sobě samému a narůstá jeho sebedůvěra. Proto vše dítě potřebuje matku vnitřně vyrovnanou (Šulová, 2004).

Trend vzrůstající péče o děti již od narození stále nemění nic na základním vztahu matky a dětí, jak v mladším tak i starším dětském věku. Matka s dětmi tráví více času, její zaměření je na naplnění základních běžných činností a povinností. Tomu odpovídají i další společné aktivity. Jedná se o klidnější hry v domácím prostředí, preferuje se verbální komunikaci a tyto aktivity mají často emoční charakter (Vágnerová, 2005).

Dostí náročné bývá pro matky období dospívání dětí. Proměna mateřské role je náročná z důvodů mnohaleté emoční fixace na opečovávané děti. Občas mají sklon jednat afektivně, více žádají, prosí nebo vymáhají. Vždyť péče o děti pro ně často znamenala potvrzení jejich důležitosti. Vztah k dcerám se u matek v tomto období komplikuje, důvodem je odpoutávání se dcer. Vztah k synům je však u matek tolerantnější a méně kritický. Přesto se blíží doba, kdy matky budou bilancovat svoji mateřskou roli, a budou si vytvářet vztah k již dospělým dětem (Vágnerová, 2007).

4.3 Role otce

Pohled na otce a jeho otcovskou roli může někoho svádět k pohledu, že se jedná jen o náhradníka za matku a mateřskou péči. Navíc jeho péče o děti je samozřejmě méně dokonalá. To je však zavádějící pohled na otce jako druhého v řadě. Otec však nemá nikoho nahrazovat, jeho role je rozdílně specifická, je jiným pečovatelem a i vychovatelem. Jeho rodičovská role otce je komplementární k roli matky (Šulová, 2004).

Důležitá je pro otce podpora, ocenění a povzbuzení okolí o správnosti jeho aktivit. Otcové se dětem více věnují, když jsou náležitě podporováni partnerkou i širokým okolím. V

tomto ohledu je pro aktivitu otců velmi důležité mít kvalitní partnerský vztah (Vágnerová, 2007).

Otcové jsou pro své děti většinou prvotním modelem mužského chování. Přesto jsou otcové bráni jako ti „třetí“ ve vztahu dítě – matka – otec. Otázkou zůstává jestli toto vnímání jejich postavení v rodině, někým možná vnímané jako méně důležité, si nezpůsobují otcové sami. Otcovství je totiž někdy muži vnímáno jako dobrovolné a leckdy i zrušitelné postavení (Dudová, 2008).

Již v minulosti bylo základem otcovství to, jak se muž promění v otce. U žen je to přece jen dáno i biologicky, ale muži musí své nové postavení pochopit rozumem. Musí se otcovství učit. Otcovství se neobjevuje náhle po narození dítěte, ale vzniká a vyvíjí se, krok po kroku ve vztahu otce a dítěte. Dá se říct, že otcovství je tedy psychologický, sociální a kulturní výtvar (Zoja, 2005).

Muž má roli otce nejen ve vztahu k dítěti, ale tuto roli má i v jednání ve společnosti. Ve starém Římě se muž nestával otcem jen biologicky. Musel také vyjádřit svoji vůli k otcovství. Tento akt se musel odehrát na veřejnosti, kde otec syna zvedl do výše na znamení uznání otcovství. U dcer se vztah omezil na materiální zabezpečení. Je však příznačné, že tento způsob se u otců ve vztahu k dětem projevuje dodnes, otcové své děti radostně pozdvihují nad hlavu v rámci her (Zoja, 2005).

Specifickým znakem role otce je silná podpora dítěte při experimentování a různých objevných eskapádách. Matka je hlavně v mladším věku zárukou bezpečí, ochrany a tláčení bolesti. Pro objevování a poznávání však dítě vyhledává pomoc svého otce (Šulová, 2004).

V mladém věku dítěte je to většinou otec, který se časově věnuje dítěti méně, ale o to více a intenzivněji se jim může věnovat. Zaměření otce je právě i na jiné aktivity než je základní péče, jako krmení, mytí a oblékání. Tyto aktivity působí jako relaxace a zábava, ale také jako rozvoj osobnosti dítěte. Volba her je s preferencí na tělesný stimul a hračky volí technického typu (Vágnerová, 2005).

U dětí batolícího a předškolního věku jsou to právě ve velké míře otcové, kteří více preferují při výchově genderová hlediska a role. U chlapců podporují statečnost, soutěživost a houževnatost, u dívek atraktivitu, citlivost a oblíbenost. Pro chlapce chtějí tedy mužnost a pro dívky ženskost (Janošová, 2008).

Dostatek času a zájem otce o dítě, v podstatě od narození, je důležitým předpokladem k možnosti vzniku jejich citové vazby, podobné vazbě mezi matkou a dítětem. Vazba to sice bude sekundární a založená na zkušenostech dítěte ze vztahu s matkou, ale pro dítě i tak velmi přínosná. Dítě si vytváří pozitivní vztah k oběma rodičům a otec tímto přístupem umožňuje dítěti separaci z vazby na matku. Chlapci i dívky tak získávají podstatnou výhodu pro další vývoj i život, jsou samostatnější, a chovají se zralejším způsobem. Navíc u chlapců je to důležitý krok pro odpoutání se z vazby na matku a možnost identifikace s otcem (Vágnerová, 2005).

Otcové jsou pro svou blízkost dětem přirozeným vzorem mužského chování. To jak se otcové projevují v partnerském vztahu, modeluje i chování chlapců k ženám. A to nejen v dospělosti k budoucím partnerkám, ale již v dětství k vlastní matce. Jestliže se otec nesnaží projevovat k partnerce citovou náklonnost kvůli možnému narušení jeho mužnosti, je taková otažitost pravděpodobná i u syna. Taková odpoutání však může u chlapců nastat dříve nežli dosáhnou citové zralosti a tím může nastat poškození jejich citového vývoje. Vliv otců je velmi důležitý i na vývoj dcer. I když dcery hledají vzor u svých matek, v dětství pro vývoj ženského sebevědomí a spokojenosti s ženskou rolí je patrná větší důležitost otce. Právě na vztahu otce k dceři, a také otce k vůči ženám, se u dívek utváří prožívání vlastní ženskosti. V tomto prožívání je důležitá i role matky, dívky vnímají otce částečně i pohledem matky, a tedy vnímají i matčin postoj a vztah vůči otci (Janošová, 2008).

Dnešní role otců je odlišná od otců minulosti. Dochází k postupné změně postojů a přístupu otců. Zásadní je přístup v péči o děti. Otcové v častých případech asistují u porodu svých dětí. Tato okolnost se u nich většinou pozitivně projevuje ve vztahu k dětem i k matce dítěte. Díky tomu i současný trend „nových otců“ je na vzestupu. „Nový otec“ se snaží být matce nápomocen v základní péči o děti již od narození. A také jim nepřipadne nedůstojné měnit dítěti plenky, hrát si s ním, mazlit a projevovat city. Zároveň se posunuje pomyslná hranice účasti otců v péči o děti, povětšinou se otcové více zapojovali až dítě chodilo a mluvilo. I když stále platí, že hlavní angažovanost otců ve vztahu k dítěti se projevuje v období pěti až patnácti let věku dítěte (Renzetti, 2003).

Podstatným aspektem u role otců je čas. Čas a finance jsou dva základní zdroje, které otec poskytuje dítěti. Jsou to protikladné zdroje, více peněz znamená méně času v rodině. Proto povětšinou otcové čas v zaměstnání považují za jednu z forem rodičovského času, tedy

nepřímo věnovanému i dětem, jak uvádí francouzský sociolog Singly (In Dudová, 2008). Přesto se u části otců projevují pozměněné představy o jejich rolích. Singly (In Dudová, 2008) popisuje čtyři orientace moderního otce. Je to živitel, autorita, představitel původu a má osobní rozměr. Díky osobnímu rozměru je otec dítěti blízký, dává najevo city, naslouchá dítěti a hraje s ním.

Postupné dospívání dětí není tak často spojeno s proměnou role. Mají však občas ještě přetrvávající potřebu manipulovat děti. Otcové by rádi ještě ovlivňovali jejich život, aby se dospívající děti nedopustily z pohledu otce zbytečných chyb. Otcové u synů kladou důraz na mužskou identitu. U dospívajících dcer většinou volí větší odstup. Přesto však lze u otců pozorovat jednodušší akceptaci dospívajících dětí za partnery (Vágnerová, 2007).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE

Tématem této bakalářské práce je problematika rodičovství z pohledu genderu. Jak již bylo dříve zmíněno, tato problematika je u nás v současnosti velmi častým námětem diskuzí. Je to dáno nejen celkovou změnou naší společnosti v posledních dvaceti letech, ale i celkovým vývojem společnosti celosvětově.

5.1 Cíl výzkumu

Tato bakalářská práce měla za cíl analyzovat postoje a názory rodičů na jejich rodičovské role. Jak rodiče vnímají své role, jaký vztah mají k sobě navzájem i k dětem. Jelikož se naše společnost stále vyvíjí, postupně dochází k vývoji těchto rolí, a to hlavně směrem k prolínání těchto rolí. Odborná literatura se v současné době zabývá sdíleným rodičovstvím. Trendem je aktivní účast otců v péči o děti. Snaha o zapojení otců do péče o děti již od brzkého věku dítěte, v podstatě již od narození. K tomu má napomáhat i často volená aktivní účast otců při porodu dětí.

Cílem práce bylo tedy konkrétně poznat současné rodiče, matky i otce, a jejich postoje k rodičovským rolím. A jestli se názory odborné literatury projevují i v běžném životě. Proto jsem vypracoval pět výzkumných otázek, neboli problémů, které se tímto směrem zaměřují.

5.2 Výzkumné otázky

1. Zastávají rodiče názor, že role otce a matky jsou dané biologicky?
2. Jaký názor mají rodiče na rodinný model – otec jako živitel a matka jako pečovatelka?
3. Který z rodičů v rodině řeší u dětí kázeňské přestupky?
4. Vede větší zájem otce o péči dětí od narození k lepšímu vztahu s manželkou/partnerkou?
5. Mají rodiče přístup k dětem převážně ovlivněný genderovými stereotypy?

5.3 Vymezení metody výzkumu

Pro zpracování praktické části bakalářské práce jsem zvolil metodu kvantitativního výzkumu se záměrem použít data od dostatečného počtu respondentů. Výhodou kvantitativního výzkumu je získání obsáhlého souboru dat za krátký časový interval.

Pro realizace výzkumu jsem stanovil a poté použil tři postupy:

- studium odborné literatury
- dotazník
- analýza zjištěných dat dotazníku

Dotazník je často používanou metodou kvantitativního výzkumu. Dotazník pro zvolený výzkum obsahuje otázky uzavřené, aby měli respondenti možnost volit jednu z předem připravených odpovědí. Dále obsahuje otázky otevřené, kde respondenti mohou vyjádřit svobodně svůj osobní názor.

5.4 Výzkumný vzorek

Jako soubor pro účel výzkumného šetření a získání dat jsem zvolil záměrný výběr respondentů. Záměrem bylo oslovit k výzkumu a požádat ke spolupráci ženy i muže, kteří mají v současné době jedno či více dětí ve věku do 16 let. Věková hranice dětí byla stanovena na počátek pozdní adolescence, kdy již ustupují dětské role dospívajícím a probíhá fáze přechodu do dospělosti. Snahou bylo získat přibližně rovnocenný počet respondentů mužů i žen, kteří se setkávají s problematikou rodičovských rolí stále aktivně. Za oblast výzkumu jsem zvolil lokalitu Zlínského kraje, konkrétně okresy Zlín, Uherské Hradiště, Kroměříž a Vsetín.

Pro distribuci dotazníků k respondentům jsem zvolil přímou cestu, tedy formu osobního kontaktu. Byl to záměrný výběr ze tří důvodů. První důvod bylo ověření a splnění kritéria respondentů, jejich aktivní rodičovství. Druhý důvod byla rychlá časová návratnost dotazníků, s možností doplnění základních informací k dotazníku. Třetím důvodem byla snaha rozšířit síť respondentů a získat nové kontakty.

6 REALIZACE VÝZKUMU

6.1 Příprava výzkumu

Dotazník pro zvolený výzkum obsahoval šestnáct otázek uzavřených, aby měli respondenti možnost volit jednu z předem připravených možností odpovědí. Dále obsahoval čtyři otázky otevřené, kde respondenti měli vyjádřit svůj osobní názor. Pro vyplnění dotazníku mělo postačit patnáct minut času respondentů, tedy tolik, aby je to neodrazovalo od účasti ve výzkumu.

Úvod dotazníku tvořilo seznámení respondentů o způsobu využití získaných dat, tedy o formě anonymní. Také byli informováni o účelu využití získaných dat pro výzkumnou část bakalářské práce na téma „Rodičovské role z pohledu genderu“. Otázky byly sestaveny do čtyř částí. V první části se jednalo o otázky zjišťující demografická data k sestavení profilu respondentů. Ve druhé části byly otázky zaměřené na roli rodičů v rodině. Ve třetí části byly zjišťovány názory na aktivní roli otců. Na přístup rodičů k dětem byla zaměřena čtvrtá část otázek.

Pro zpracování dat byla použita metoda čárkovací zjišťující četnost jednotlivých odpovědí. Tyto výsledky jsou zaznamenány do grafů a tabulek, odpovědi jsou prezentovány procentuálně.

Časový harmonogram výzkumného šetření :

- příprava - únor 2010
- předvýzkum - 1. pol. března 2010
- výzkum - 2. pol. března a 1. pol. dubna 2010
- analýza dat - 2. pol. dubna 2010

6.2 Předvýzkum

Záměrem bylo ověřit celkovou koncepci otázek, ale také jejich srozumitelnost a vhodnost volených formulací. K tomuto účelu byl dotazník předvýzkumu vyplněn vybraným vzorkem deseti respondentů, z toho polovinu byli ženy a druhou polovinu muži.

Z výsledku předvýzkumu bylo zřejmé, že některé otázky je třeba upravit.

Otázka č. 4 „Víte co označuje pojem gender?“, kde jsem původně zvolil jen uzavřenou odpověď „ano“ a „ne“. Ukázalo se, že může být i třetí kategorie, která se tímto pojmem již setkala, ale nedokáže jej přesně začlenit a popsat.

Otázka č.5 „Myslíte, že role otce a matky jsou dané biologicky?“ musela být do dotazníku přeformulována do znění, zda jsou role otce a matky dané „od přírody“. Bylo to z důvodu toho, že slovo biologicky působilo na některé respondenty v předvýzkumu poněkud zmatečně. Pro jasnost a srozumitelnost dotazu jsem formulaci otázky pozměnil.

U otázky č. 14 „Oblékáte své děti převážně dle rozdělení barev a stylů na dívčí a chlapecké“ bylo třeba jednak vymazat styl, jelikož v současné době se u dětí používá hodně nevyhraněný tzv. unisex styl. Dále pro srozumitelnost otázky byl doplněn za otázkou v závorce příklad tradičního rozdělení barev.

V otázce č. 15 „Rozmlouval(a) byste synovi, pokud si chce hrát s panenkami a dcera s vojáky?“ bylo třeba více zdůraznit část otázky na dceru, respondenti měli tendenci se soustředit jen na syna.

6.3 Realizace výzkumu

Formu distribuce dotazníků přímou cestou jsem rozdělil do dvou fází. V první fázi jsem osobně kontaktoval osoby, mně blízké a důvěrně známé, pro vyplnění dotazníku. Tím jsem získal první řadu respondentů. Také jsem je požádal o spolupráci při oslovování dalších vhodných respondentů. Tím jsem ve druhé fázi měl již vytvořenou síť pověřených a instruovaných distributorů dotazníků. Tím se šíření a návratnost dotazníků ve velké míře zvýšila.

Takto vzniklé síti jsem přímou cestou distribuoval osobně nebo mnou pověřenou osobou písemnou formu dotazníků s obálkou. Obálku jsem přikládal z důvodu zachování anonymity údajů, aby si respondent mohl být jistý, že pověřený distributor či jiná osoba nebude nahlížet do dotazníku.

Celkový počet dotazníků vydaných pro účely výzkumu byl 160. Navráceno bylo v požadovaném termínu 144 dotazníků, návratnost byla tedy 90 %.

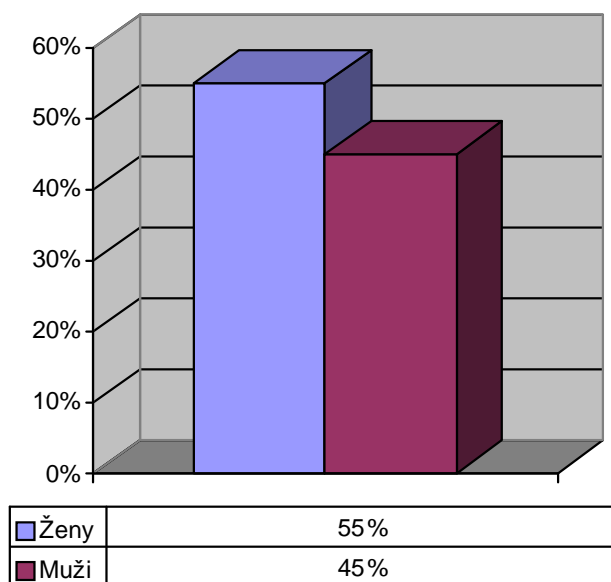
7 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

7.1 Zpracování výsledků otázek dotazníku

Data dotazníku byly u uzavřených otázek zpracovány do grafů a tabulek. Tabulky vyjadřují četnost odpovědí respondentů a grafy demonstrují četnost odpovědí v procentech.

U formy otázek otevřených jsou názory respondentů sestaveny na dvě kategorie – názory žen a názory mužů. Poté jsou analyzovány podle nejvyšší četnosti opakování.

Otázka č. 1: Prosím označte Vaše pohlaví:

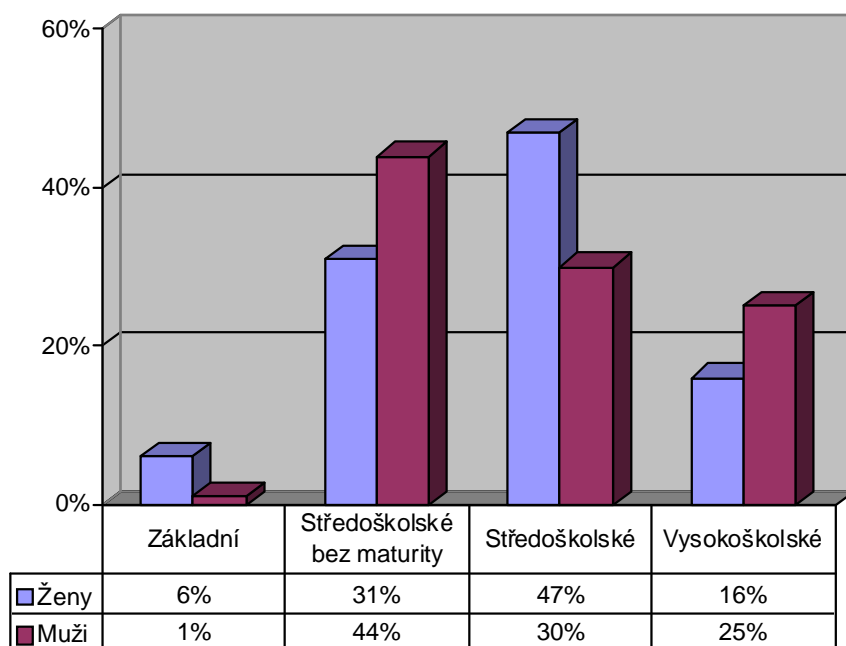
Graf 1. Rozdělení respondentů podle pohlaví.

ženy	80
muži	66

Tab. 1. Rozdělení respondentů podle pohlaví.

Celkový počet navrácených dotazníků byl 144. Z toho bylo 80 žen a 66 mužů. Rozdělení respondentů je tedy 55 % žen a 45 % mužů

Otázka č. 2: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 2. Rozdělení respondentů dle nejvyššího dosaženého vzdělání.

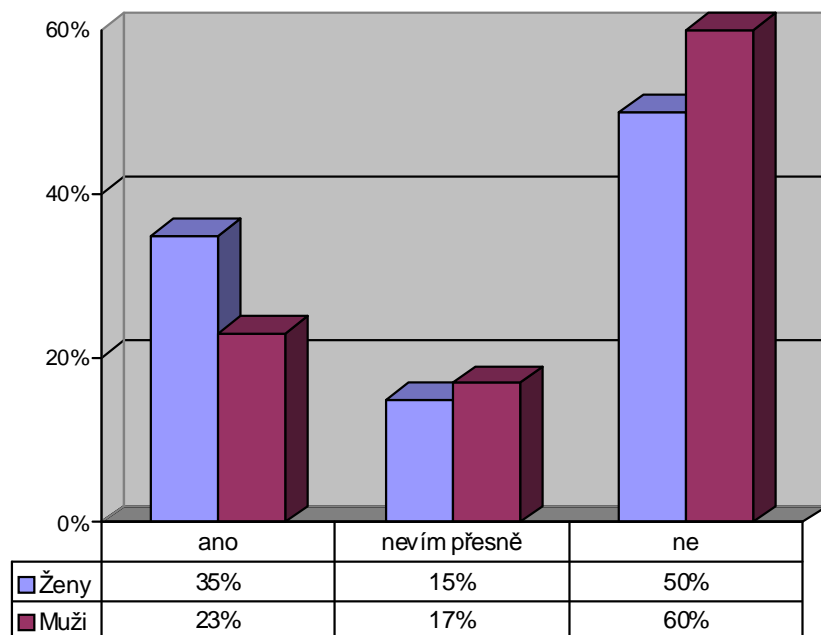
	základní	středoškolské bez maturity	středoškolské	vysokoškolské	celkem
ženy	5	25	37	13	80
muži	1	29	20	16	66

Tab. 2. Rozdělení respondentů dle nejvyššího dosaženého vzdělání.

Celkový počet 80 dotazovaných žen se dělí podle vzdělání na čtyři skupiny. Ženy se základním vzděláním jsou zastoupeny z 6 %, ženy se středním vzděláním bez maturity jsou zastoupeny z 31 %, ženy se středním vzděláním s maturitou jsou zastoupeny z 47 % a ženy s vysokoškolským vzděláním jsou zastoupeny z 16 %. Celkový počet 66 dotazovaných mužů se dělí podle vzdělání na čtyři skupiny. Muži se základním vzděláním jsou zastoupeni z 1 %, muži se středním vzděláním bez maturity jsou zastoupeni z 44 %, muži se středním vzděláním s maturitou jsou zastoupeny z 30 % a muži s vysokoškolským vzděláním jsou zastoupeni z 25 %.

Otázka č. 3: Víte co označuje pojem gender?

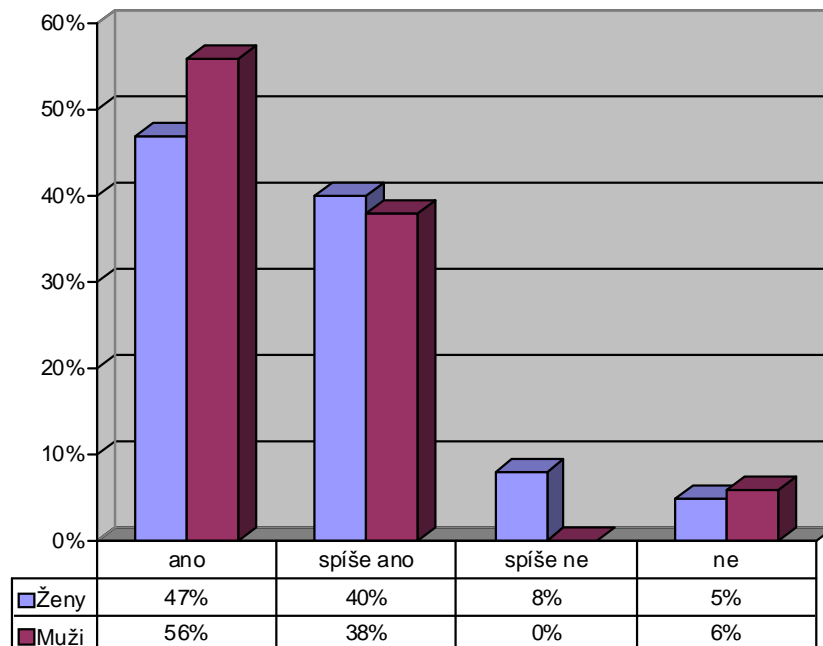
Graf 3. Znalost pojmu gender.

	ano	nevím přesně	ne	celkem
ženy	28	12	40	80
muži	15	11	40	66

Tab. 3. Znalost pojmu gender.

Ke znalosti pojmu gender se přiklání 35 % žen a 23 % mužů. Další skupina pojem již zaznamenala, ale nedokáže jej přesně začlenit a popsat. Tuto skupiny tvoří 15 % žen a 17 % mužů. Největší skupinou je ta, která se tímto pojmem ještě nesetkala. Tato skupina je zastoupena z 50 % žen a z 60 % mužů.

Otázka č. 4: Myslíte si, že role otce a matky jsou dané „od přírody“?

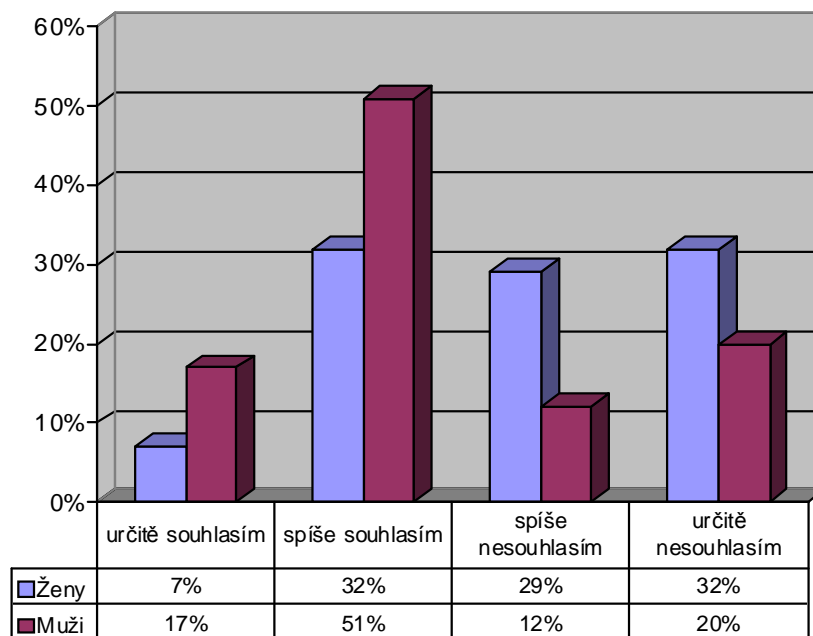
Graf 4. Názor rodičů, zda role otce a matky jsou dané „od přírody“.

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	38	32	6	4	80
muži	37	25	0	4	66

Tab. 4. Názor rodičů, zda role otce a matky jsou dané „od přírody“.

S názorem, že role matky a otce jsou dané „od přírody“, souhlasí odpovědí „ano“ celkem 38 % žen a 37 % mužů. Další skupina se k němu přiklání odpovědí „spíše ano“, a to ženy z 32 % a muži z 25 %. Menší skupiny tvoří negativní odpovědi, svůj nesouhlas s názorem vyjádřilo odpovědí „ne“ 4 % žen a 4 % mužů. K nesouhlasu se také přidaly ženy odpovědí „spíše ne“ z 6 %, u mužů se takový názor neobjevil.

Otázka č. 5: Souhlasíte s tvrzením: „Muž má vydělávat peníze a žena má pečovat o děti a domácnost“?

Graf 5. Náзор na tvrzení: „Muž má vydělávat peníze a žena má pečovat o děti a domácnost“.

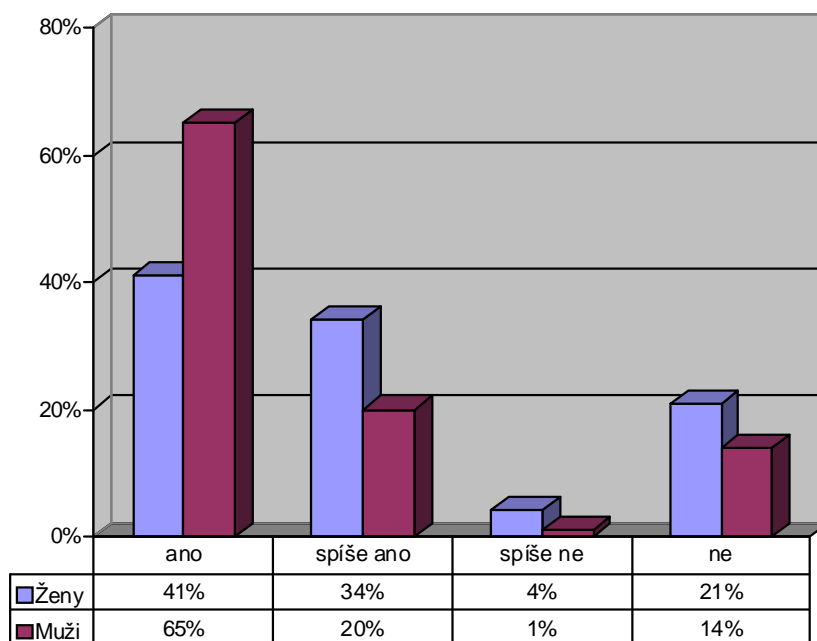
	určitě souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	určitě nesouhlasím	celkem
ženy	5	26	23	26	80
muži	11	34	8	13	66

Tab. 5. Náзор na tvrzení: „Muž má vydělávat peníze a žena má pečovat o děti a domácnost“.

U této otázky se postoj žen a mužů odlišuje. S názorem „určitě souhlasí“ 7 % a „spíše souhlasí“ 32 % žen. A negativní názor „určitě nesouhlasím“ vyjadřuje 32 % žen a 29 % žen „spíše nesouhlasí“.

Muži s názorem více souhlasí, postoj „určitě souhlasím“ zastává 17 % mužů a postoj „spíše souhlasím“ 51 % mužů. Opačný názor zastává postojem „určitě nesouhlasím“ 20 % mužů a postoj „spíše nesouhlasím“ jen 12 % mužů.

Otázka č.6: Domníváte se, že postavení muže a ženy je v rodině rovnocenné?

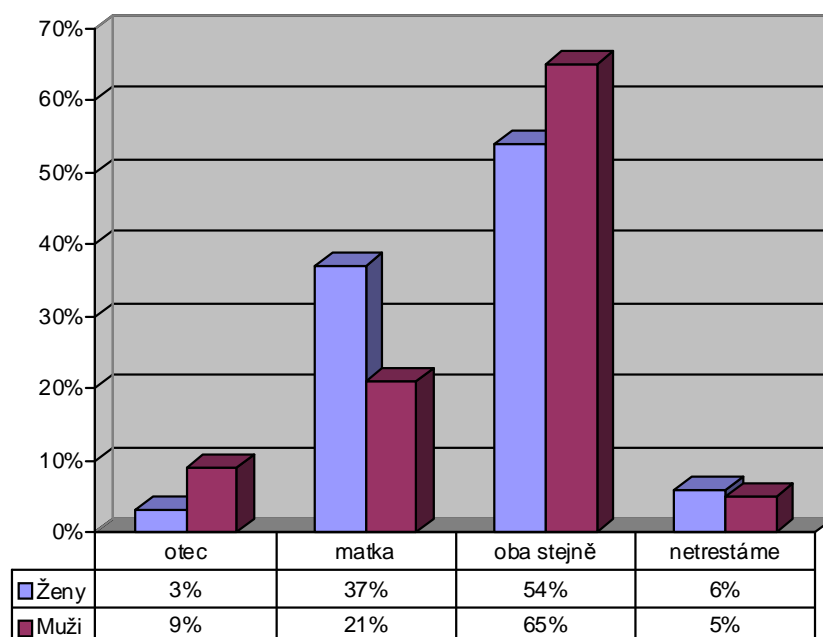
Graf 6. Náзор na rovnocenné postavení muže a ženy v rodině.

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	33	27	3	17	80
muži	43	13	1	9	66

Tab. 6. Náзор na rovnocenné postavení muže a ženy v rodině.

Z touto otázkou opět souhlasilo více mužů než žen, ale celkem bylo souhlasné stanovisko rodičů podstatně větší než stanovisko nesouhlasné. Ženy názor „ano“ zastávají z 41 % a názor „spíše ano“ z 34 %. Muži souhlas „ano“ zastávají z 65 % a názor „spíše ano“ z 20%. Nesouhlasné stanovisko vyjadřují ženy v názoru „ne“ z 21 % a v názoru „spíše ne“ z 4 %. Muži zastávají nesouhlas názorem „ne“ z 14 % a názorem „spíše ne“ z 1 %.

Otázka č.7: Kdo ve Vaší rodině převážně trestá kázeňské přestupky dětí?

Graf 7. Rodič převážně trestající kázeňské přestupky dětí.

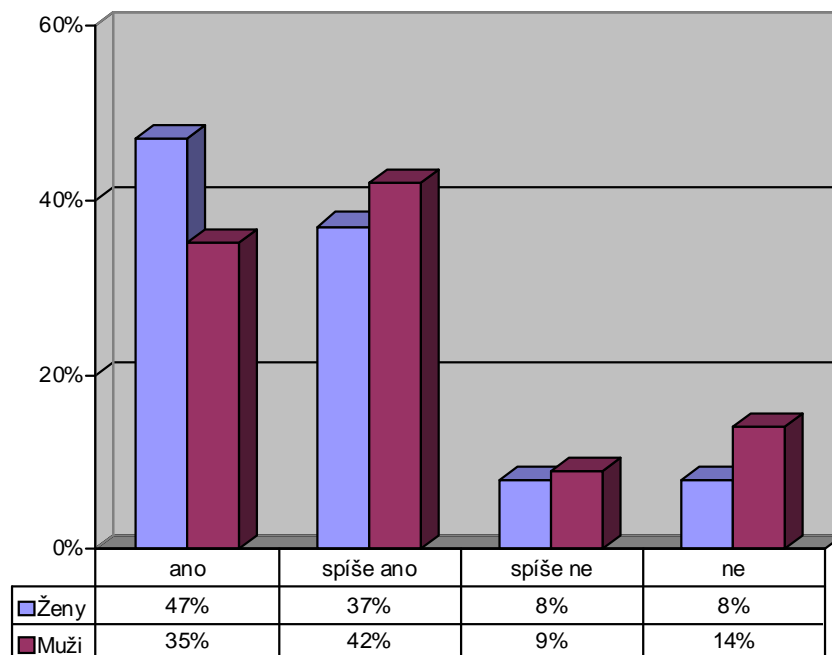
	otec	matka	oba stejně	netrestáme	celkem
ženy	2	30	43	5	80
muži	6	14	43	3	66

Tab.7. Rodič převážně trestající kázeňské přestupky dětí.

V této otázce se profilují tři skupiny rodin. Jedna skupina děti vůbec netrestá, tak odpovědělo 6 % žen a 5 % mužů. Druhá skupina, největší, jsou rodiče, kteří kázeňské přestupky dětí řeší oba stejně. Tak odpovědělo 54 % žen a 65 % mužů.

Třetí skupina jsou rodiče, kteří převážně sami řeší kázeňské přestupky dětí. Předpokladem bylo, že v této skupině budou převažovat muži. Odpovědi rodičů však ukázaly rozdíl. Ženy odpověděly, že jen 3 % mužů, ale 37 % žen samy převážně řeší přestupky. U mužů se tento poměr jen nepatrně změnil, 9 % mužů a 21 % žen převážně řeší kázeňské přestupky.

Otázka č. 8: Myslíte si, že se role otce v rodinách mění?

Graf 8. Názor na změnu role otce v rodině.

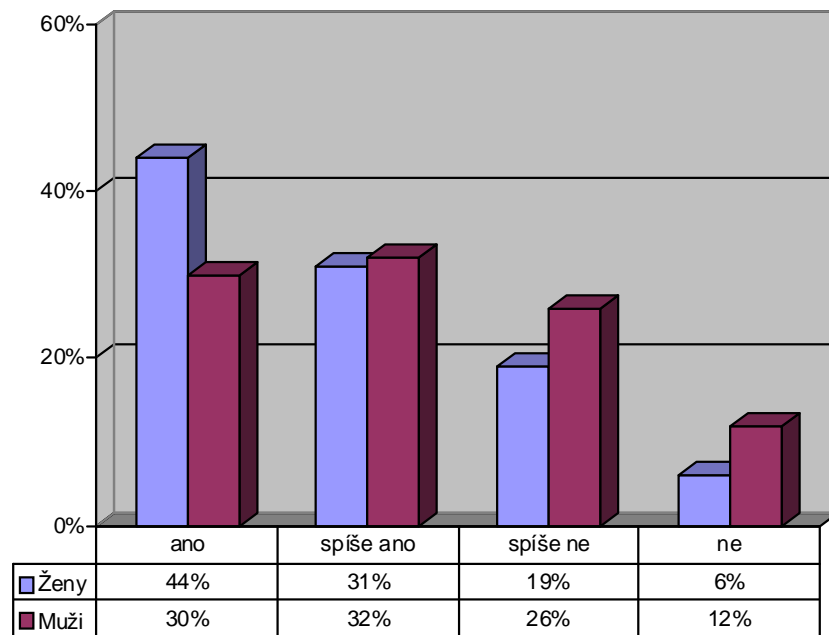
	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	38	30	6	6	80
muži	23	28	6	9	66

Tab. 8. Názor na změnu role otce v rodině.

Z touto otázkou bylo souhlasné stanovisko rodičů podstatně větší než stanovisko nesouhlasné. Ženy názor „ano“ zastávají z 47 % a názor „spíše ano“ z 37 %. Muži souhlas „ano“ zastávají z 35 % a názor „spíše ano“ z 42%.

Nesouhlasné stanovisko vyjadřují ženy v názoru „ne“ z 8 % a i v názoru „spíše ne“ z 8 %. Muži zastávají nesouhlas názorem „ne“ z 14 % a názorem „spíše ne“ z 9 %.

Otázka č.9: Myslíte si, že účast otce při porodu ovlivní vztah k dítěti?

Graf 9. Názor, zda účast otce při porodu ovlivní vztah k dítěti.

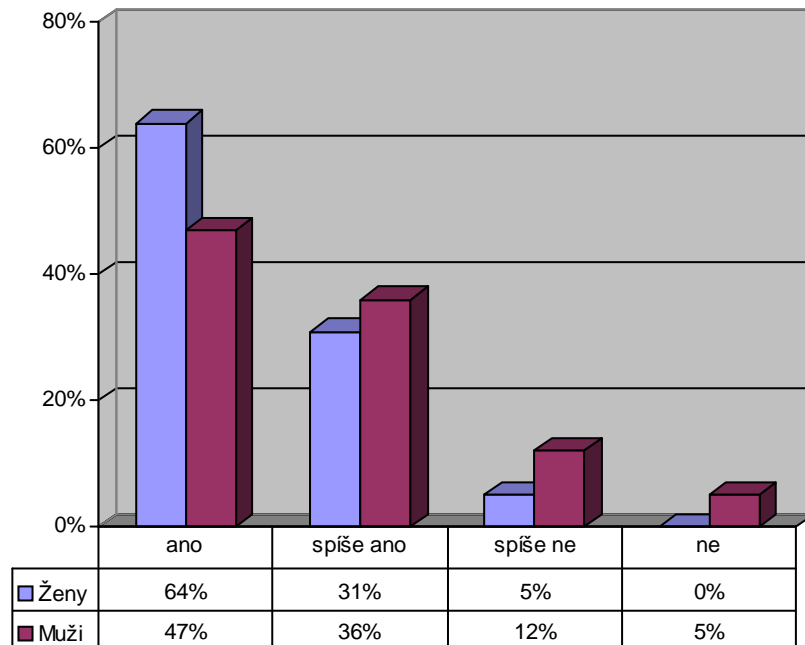
	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	35	25	15	5	80
muži	20	21	17	8	66

Tab.9. Názor, zda účast otce při porodu ovlivní vztah k dítěti.

Tento názor více podporují ženy, ale většinou s ním souhlasí i muži. Své souhlasné stanoviska názorem „ano“ vyjádřilo 44 % žen a názorem „spíše ano“ 31 % žen. Opačný názor „ne“ má jen 6 % žen a názor „spíše ne“ má 19 % žen.

Muži mají podobné mínění, názor „ano“ má 30 % mužů a názor „spíše ano“ má 32 % mužů. Opačný názor „ne“ má 12 % a názor „spíše ne“ má 26 % mužů.

Otázka č.10: Myslíte si, že větší zájem otce o péči dětí od narození vede k lepšímu vztahu s manželkou/partnerkou?

Graf 10. Názor, zda větší zájem otce o péči dětí od narození vede k lepšímu vztahu s partnerkou.

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	51	25	4	0	80
muži	31	24	8	3	66

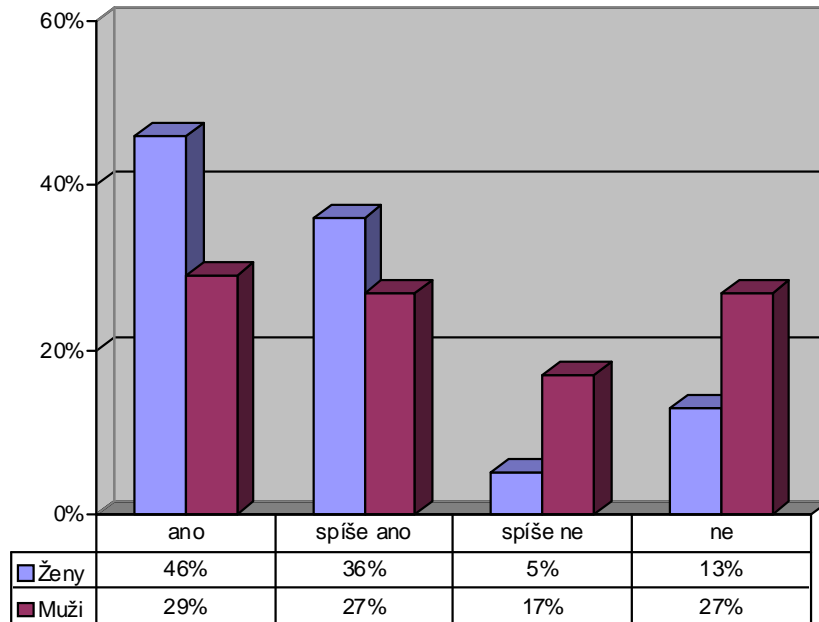
Tab.10. Názor, zda větší zájem otce o péči dětí od narození vede k lepšímu vztahu s partnerkou.

Z touto otázkou souhlasilo více žen než mužů, ale celkem bylo souhlasné stanovisko rodičů jednoznačně větší než stanovisko nesouhlasné. Ženy názor „ano“ zastávají z 64 % a názor „spíše ano“ z 31 %. Muži souhlas „ano“ zastávají z 47 % a názor „spíše ano“ z 36 %.

Jen 5 % žen má názor „spíše ne“ a názor „ne“ nezastávají ženy vůbec. Muži zastávají nesouhlas názorem „ne“ jen z 5 % a názorem „spíše ne“ z 12 %.

Otázka č.11: Myslíte, že se otec dokáže podle Vás plnohodnotně postarat o dítě a uspokojit všechny jeho potřeby stejně jako matka? (výjimkou je kojení)

Graf 11. Názor, zda otec se dokáže plnohodnotně postarat o dítě a uspokojit všechny jeho potřeby stejně jako matka.

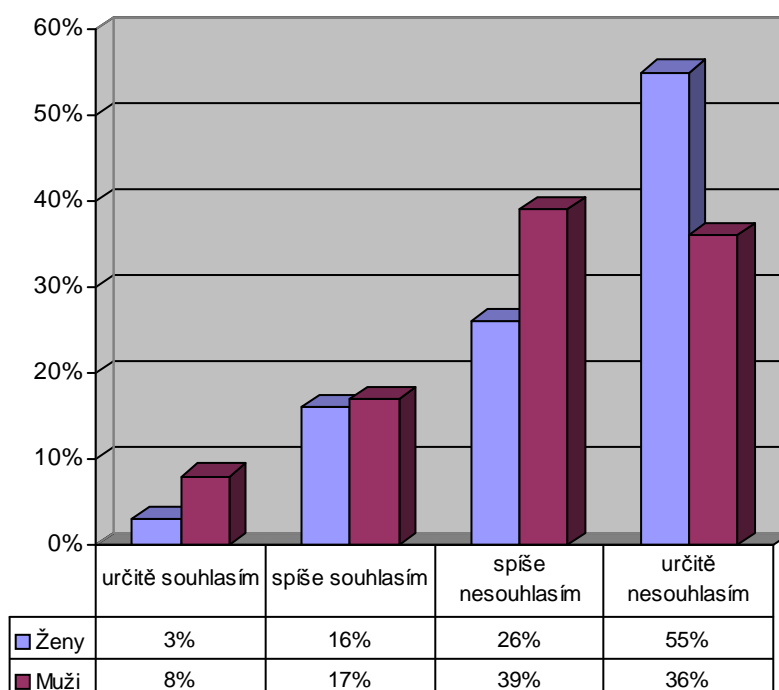
	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	37	29	4	10	80
muži	19	18	11	18	66

Tab.11. Názor, zda otec se dokáže plnohodnotně postarat o dítě a uspokojit všechny jeho potřeby stejně jako matka.

V této otázce vyjádřily, možná překvapivě, ženy mužům větší důvěru, nežli muži sami sobě. Celkem 46 % žen má názor „ano“ a 36 % žen názor „spíše ano“. Názor „ne“ zastává jen 13 % žen a názor „spíše ne“ jen 5 %.

A u mužů celkem 29 % zastává názor „ano“ a 27 % názor „spíše ano“. Nesouhlas zastává názorem „ne“ 27 % mužů a názorem „spíše ne“ 17 % mužů.

Otázka č.12: Souhlasíte s tvrzením, že „správní chlapi nepláčou“?

Graf 12. Názor na tvrzení: „správní chlapi nepláčou“.

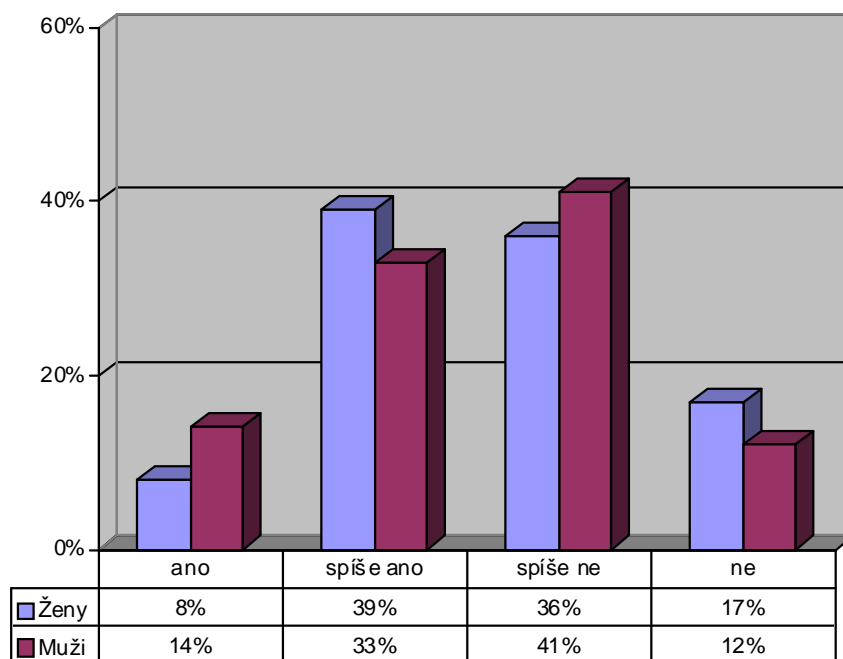
	určitě souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	určitě nesouhlasím	celkem
ženy	2	13	21	44	80
muži	5	11	26	24	66

Tab.12. Názor na tvrzení: „správní chlapi nepláčou“.

U této otázky se postoj žen a mužů celkem shoduje na nesouhlasné stanovisku. S názorem „určitě souhlasí“ jen 3 % a „spíše souhlasí“ 16 % žen. A negativní názor „určitě nesouhlasím“ vyjadřuje 55 % žen a 26 % žen „spíše nesouhlasí“.

Muži s názorem také více nesouhlasí, postoj „určitě souhlasím“ zastává jen 8 % mužů a postoj „spíše souhlasím“ 17 % mužů. Opačný názor zastává postojem „určitě nesouhlasím“ 36 % mužů a postoj „spíše nesouhlasím“ jen 39 % mužů.

Otázka č.13: Oblékáte své děti převážně dle rozdělení barev (např. holčičky růžová a kluci modrá)?

Graf 13. Oblékání dětí převážně dle rozdělení barev.

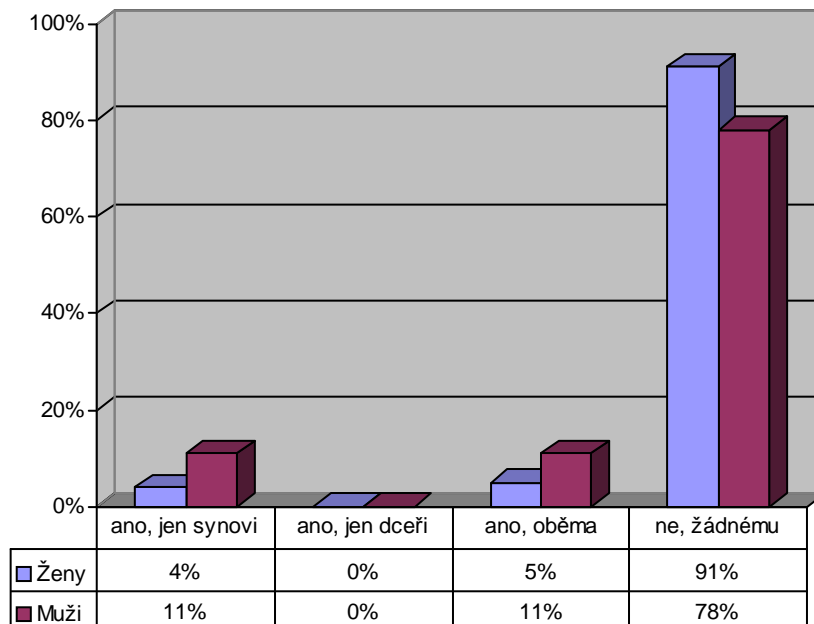
	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	6	31	29	14	80
muži	9	22	27	8	66

Tab.13. Oblékání dětí převážně dle rozdělení barev.

V této otázce mají rodiče podobný názor. Jasný postoj „ano“ vyjádřilo jen 8% žena, ale postoj „spíše ano“ zastává již 39 % žen. Jako protipól lze brát názor „spíše ne“ u 36 % žen, kdežto názor „ne“ má jen 17 % žen.

Muži se opětovně hodně v názorech podobají ženám. Názor „ano“ má 14 % mužů, ale názor „spíše ano“ má 33 % mužů. Protikladný názor je zde opět názor „spíše ne“, zastává ho 41 % mužů. Názor „ne“ má 12 % mužů.

Otázka č.14: Rozmlouval(a) byste synovi, pokud si chce hrát s panenkami a nebo dceři hru s vojáky?

Graf 14. Názor, zda rodiče rozmlouvají dětem genderově „nevhodné“ hračky.

	ano, jen synovi	ano, jen dceři	ano, oběma	ne, žádnému	celkem
ženy	3	0	4	73	80
muži	7	0	7	52	66

Tab.14. Názor, zda rodiče rozmlouvají dětem genderově „nevhodné“ hračky.

V této otázce se více podle očekávání profilují muži. Je to dané jejich větší snahou rozdělovat hračky dle genderu. Synovi by „nevhodné“ hračky rozmlouvalo 11 % mužů a 4 % žen. Synovi i dceři, tedy oběma, by to rozmlouvalo opět 11 % mužů a 5 % žen. Kupodivu nikdo, tedy ani muž ani žena, by to nerozmlouvala samotné dceři. Největší skupina je ta, která by to nerozmlouvala nikomu, ani synovi a ani dceři. Takový názor má 78 % mužů a 91 % žen.

Otázka č.15: Jaké vlastnosti či projevy chování by podle Vás měla mít moderní matka?

Názor žen na moderní matku, její vlastnosti či projevy jsou:

tolerantní, hodná, milá, laskavá, zásadová, důsledná, empatická, vnímavá, umí naslouchat, spravedlivá, vyrovnaná, rozvážná, trpělivá, má čas na děti, má čas na rodinu, má čas sama na sebe, kamarádká, má porozumění, pečuje o výchovu a rozvoj dětí, charismatická, obětavá, skromná, je vzorem dětem, láskyplná, milující, klidná, zodpovědná, spolehlivá, samostatná, upřímná, emancipovaná, veselá, zábavná, ochotná, kreativní, cílevědomá, upravená, asertivní, organizátor rodiny, chodí do společnosti

Názor mužů na vlastnosti či projevy moderní matky:

cílevědomá, samostatná, nezávislá, kamarádká, spravedlivá, vychovává děti, laskavá, milá, pokorná, trpělivá, pracovitá, všestranná, vzor dětem, má čas na děti i sebe, umí komunikovat s dětmi, veselá, vede domácnost, tolerantní, pečlivá, vyrovnaná, citlivá, má porozumění, hodná, hravá, uznalá, pozitivní, ochotná, uvolněná, spolehlivá, zodpovědná, důsledná, vnímavá, zásadová, organizátor rodiny, komunikativní

Ženy ve svých odpovědích nejčastěji preferují u moderní matky trpělivost, toleranci, laskavost, láskyplnost, důslednost, vnímavost, spravedlnost, rozvážnost samostatnost a kamarádství.

Muži nejvíce preferují u moderní matky tolerantnost, laskavost, trpělivost, samostatnost, pracovitost a veselost.

Dle názoru a odpovědí rodičů má být moderní matka osoba hlavně tolerantní, trpělivá, laskavá a samostatná.

Otázka č.16: Jaké vlastnosti či projevy chování by podle Vás měl mít moderní otec?

Názor žen na moderního otce a jeho vlastnosti či projevy:

Laskavý, hodný, rozhodný, má čas na rodinu, vzor dětem, má autoritu, hravý, vnímavý, zodpovědný, spolehlivý, hraje si dětmi, klidný, trpělivý, kamarádský, zabezpečuje rodinu, má koníčky, starostlivý, spravedlivý, zábavný, tolerantní, opora rodiny, pozorný, empatický, cílevědomý, upřímný, obětavý, vstřícný, pracovitý, organizuje volnočasový program rodině, milující, čestný, dokáže zastoupit ženu, citlivý, asertivní

Názor mužů jaké vlastnosti a projevy má moderní otec:

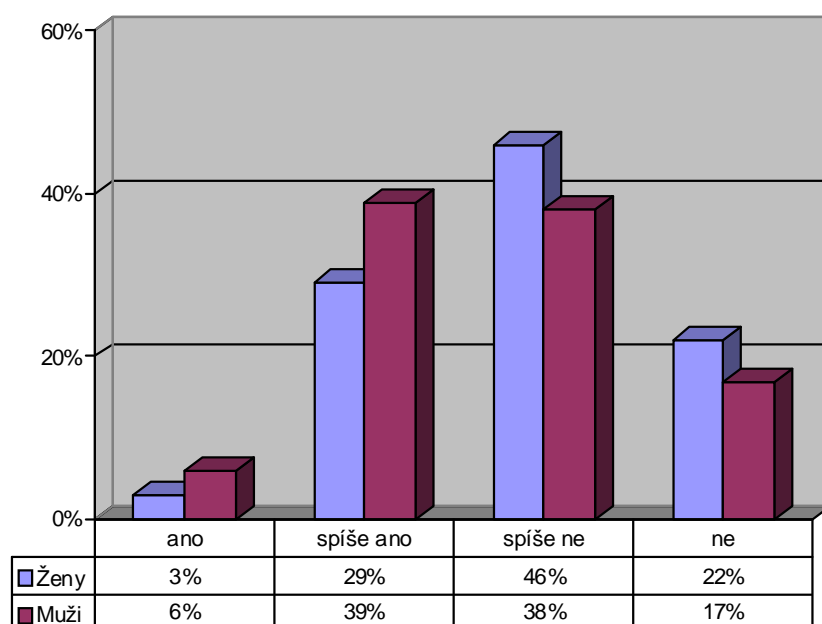
hravý, humorný, zásadový, spolehlivý, trpělivý, má čas na děti, zájem o rodinu, tolerantní, spravedlivý, opora rodiny, kamarádský, sportovní, důsledný, vzor dětem, nezávislý, pracovitý, milující, věnuje se výchově dětí, klidný, rozvážný, citlivý, má porozumění, chrání děti, uznalý, vnímavý, velkorysý, dokáže zastoupit matku, komunikativní

Ženy ve svých odpovědích nejčastěji preferují u moderního otce trpělivost, spolehlivost, zodpovědnost, tolerantnost, čas na rodinu a děti, být vzorem dětem, spravedlnost a má být empatický.

Muži u moderního otce očekávají tolerantnost, trpělivost, spolehlivost, čas a zájem o rodinu a děti, být vzorem dětem a má mít porozumění.

Rodiče se v nejčastějších názorech na moderního otce v převážné míře shodují. Tolerance a trpělivost jsou vlastnosti společné pro moderního otce i pro moderní matku. Dále rodiče očekávají u moderního otce důležitý přínos rodině, a to čas věnovaný rodině a dětem. Rodiče si uvědomují důležitost otce v rodině, tedy jeho přítomnost, a to zvláště při vývoji a výchově dětí. Z toho prameni i další názor rodičů, že moderní otec má být dětem vzorem. Je to důležité pro celkový vývoj a výchovu dětí.

Otázka č.17: Myslíte si, že domácí práce jsou převážně ženskou záležitostí?

Graf 15. Názor, zda jsou domácí práce převážně ženskou záležitostí.

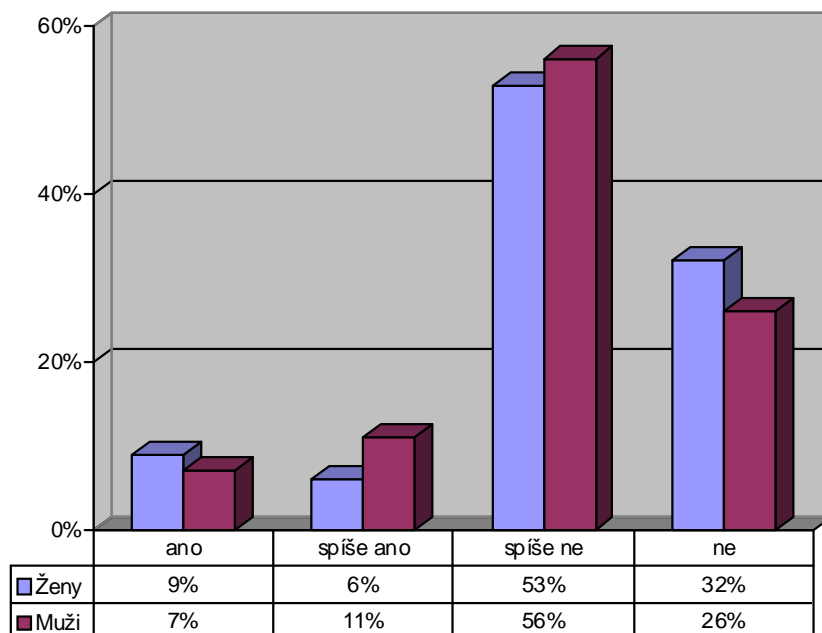
	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	2	23	37	18	80
muži	4	26	25	11	66

Tab. 15. Názor, zda jsou domácí práce převážně ženskou záležitostí.

Odpovědi rodičů se na tuto otázku téměř shodují. Podle předpokladu více souhlasí muži, ale ženy se jim dosti přibližují. Celkem jen 3 % žen má názor „ano“, ale 36 % žen má názor „spíše ano“. Názor „ne“ zastává 22 % žen a nejčastější názor „spíše ne“ má 46 % žen.

A u mužů je to hodně podobné, jen 6 % mužů zastává názor „ano“ a 39 % názor „spíše ano“. Nesouhlas zastává názorem „ne“ 17 % mužů a názorem „spíše ne“ 38 % mužů.

Otázka č.18: Lze považovat čas rodiče strávený v zaměstnání jako jednu z forem rodičovského času, tedy času věnovanému dětem, i když nepřímou?

Graf 16. Náзор rodičů na čas strávený v zaměstnání jako jednu z forem rodičovského času, tedy času věnovanému dětem, i když nepřímou.

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	celkem
ženy	7	5	42	26	80
muži	5	7	37	17	66

Tab.16. Názor rodičů na čas strávený v zaměstnání jako jednu z forem rodičovského času, tedy času věnovanému dětem, i když nepřímou.

U této otázky se postoj rodičů opět shoduje na nesouhlasném stanovisku. Názor „ano“ má jen 9 % a „spíše ano“ 6 % žen. A opačný názor „ne“ vyjadřuje 32 % žen a nejčastější názor „spíše ne“ má 53 % žen. Muži s názorem také více nesouhlasí, proto postoj „ano“ zastává jen 7 % mužů a postoj „spíše ano“ 11 % mužů. Opačný názor zastává postojem „ne“ 26 % mužů a postoj „spíše ne“ má 56 % mužů.

Otázka č.19. Jaká je podle Vás nejčastější hra otců s dětmi?

Ženy uvádějí nejčastější hru otců s dětmi:

sport, pohybové hry, výlety za poznáním, výlety do přírody, společenské hry, repliky aut, stavebnice, cyklistika, četba knih, „blbnout“, venkovní aktivity, asistence u dětských her, hry s nářadím, malování

Muži jako nejčastější hru otců s dětmi popisují:

sport, hra s míčem, společenské hry, stavebnice, repliky aut, výlety do přírody, cyklistika, procházky, četba knih, usínání dětí, stolní počítač

Dle názoru žen patří jednoznačně mezi nejčastější hry otců s dětmi sport a sportovní aktivity. Z toho nejvíce provozují míčové hry, hlavně kopaná, a dále různé formy her s hokejkou. Je to jistě ovlivněno těmito v naší zemi nejvíce oblíbenými sporty. K dalším nejvíce preferovaným hrám otců s dětmi se řadí společenské hry, stavebnice, cyklistika, hry s replikami aut, turistika a výlety.. Mezi nejčastější aktivity často ženy zařadily i formu, kterou vyjádřily pojmem „blbnout“. Tedy aktivitu neurčitou, ale pro rodiče taky podstatnou.

Muži se v názoru na nejčastější hru otců s dětmi shodli s názorem žen. I muži uvádějí sport, a to zvláště míčové hry, jako nejčastější aktivitu otců s dětmi. Jako další hodně preferované hry muži uvádějí společenské hry, stavebnice a hry s replikami aut.

Rodiče tedy souhlasně vyjadřují názor, že otcové s dětmi nejčastěji ve formě her provozují pohybové aktivity. Aktivity sportovní v různých formách, nejčastěji však míčové hry. Pokud volí jinou hru, tak jsou to společenské hry, stavebnice a hry s replikami aut. Společenské hry i stavebnice pomáhají rozvoji schopností a dovedností dítěte. Hry s replikami aut otcové preferují hlavně při aktivitách se syny, u kterých tím posilují genderovou identitu.

Otázka č.20. Jaká je podle Vás nejčastější hra matek s dětmi?

Názor žen na nejčastější hru matek s dětmi je:

Společenské hry, výtvarné aktivity, četba knih, četba pohádek, hry simulující profese, říkanky, povídání si, zpívání, naučné hry, logické hry, domácí hry v interiéru, plavání, tancování, sportovní aktivity, procházky, vaření

Názor mužů jaké hry nejčastěji matky s dětmi hrají:

společenské hry, četba knih, četba pohádek, výtvarné aktivity, povídání si, na pískovišti, procházky, tancování, vzdělávací hry, vaření, zpívání, domácí hry, ruční práce, hry s panenkami, cvičení, sportovní hry, hry s hračkami

Ženy nejvíce považují za nejčastější hry matek s dětmi společenské hry, výtvarné aktivity, četbu knih, četbu pohádek, zpěv, naučné hry, povídání si a hry simulující profese.

Muži nejvíce popisovali jako nejčastější hry matek s dětmi společenské hry, četbu pohádek, výtvarné aktivity a povídání si.

Opět se rodiče na nejčastější hru, tentokrát matek s dětmi, v celkovém hledisku shodují. Jedná se, zjednodušeně vyjádřeno, o aktivity celkem klidové, které vyžadují místo pohybových činností hlavně rozvahu, klid a zapojení duševních schopností.

Lze konstatovat, že otcové s dětmi se nejvíce soustředí ve svých hrách na pohybové aktivity a rozvoj manuálních schopností dítěte. Tím zaujímají hlavně venkovní prostor mimo domácnost. Naopak ženy se více realizují ve vnitřních prostorech. Zde v jejich repertoáru her s dětmi převládají takové aktivity, které se více soustředí na rozvoj intelektu dítěte, estetickou a emoční stránku osobnosti.

7.2 Analýza výzkumných otázek

1. Zastávají rodiče názor, že role otce a matky jsou dané biologicky?

Lze konstatovat, že rodiče na tuto otázku zastávají téměř totožný názor, a tento názor vyjadřují v odpovědích stanoviskem „ano“ nebo „spíše ano“. Ženy zastávají názor „ano“ v 47 % odpovědí a „spíše ano“ v 40 % odpovědí. Muži odpovídají „ano“ v 56 % odpovědí a „spíše ano“ v 38 % odpovědí. Opačné stanovisko k tématu je velmi malé, ženy odpovídají „ne“ v 5 % a „spíše ne“ v 8 %. Muži mají názor „ne“ v 6 % a „spíše ne“ neodpověděl žádný.

Muži i ženy se tedy většinou přiklánějí k názoru, že role otce i matky jsou dané biologicky, tedy „od přírody“. Tím se vlastně shodují s názory esencialistické teorie o vrozených rozdílech žen a mužů, tak jak již bylo dříve popisováno v kapitole Genderová socializace. Takové chápání rozdělení světa mužů a žen často vede k domněnám, že je to stav daný a neměnný. To je i jeden z důvodů společenských změn posledních desetiletí. Biologický faktor mateřství, že tedy jen matka je určena k reprodukci, ještě automaticky neznamena jen její péči o děti. Ostatně z velké většiny biologická starost o děti se kolem prvního roku jeho života více začíná měnit v oblast kulturní a sociální. Tedy otcové nemusí mít obavy, že by se nenašel prostor pro jejich angažovanost. Je také ale nutné vzpomenout, že někdy právě matky otcům tento prostor nedávají u malých dětí, protože dle jejich názoru je vhodná jen ženská péče. Z toho může pramenit jistá nedůvěra mužů ve schopnosti postarat se o děti, která se v dotazníku projevila u 44 % mužů. Jen 56 % mužů se dokáže postarat o děti, což je zajímavé, protože podle žen se muži postarají o děti až z 82 %.

Trend o biologicky vrozených rolích dosvědčuje i stále malá povědomost o genderové oblasti. Jestliže se 50 % žen a 60% mužů ještě se tímto pojmem nesešlo, je zde pořád velký prostor pro diskuzi. Je to zřejmě dané i v podstatě ještě stále ve společnosti nezažitým pojmenováním „gender“. Tento pojem přesně dle výzkumu zná jen 35 % žen a 23 % mužů.

2. Jaký názor mají rodiče na rodinný model – otec jako živitel a matka jako pečovatelka?

Tento názor je ve společnosti stále silně zakořeněn. Výzkum ukazuje na rozdílné stanovisko mužů a žen. Muži jsou právě ta skupina, která se s tímto rozdělením rolí v rodině, na otce - živitele a matku – pečovatelku, značně identifikuje, a nebo se k němu silně přiklání. Svě „určitě souhlasím“ vyjádřilo 17 % z nich a své „spíše souhlasím“ odpovědělo 51 % dotazovaných. Tedy jen třetina mužů nesdílí tento názor.

Ženy mají více zamítavý postoj. Kategorické „určitě souhlasím“ vyjádřilo 7 % z nich a 32 % se přiklonilo k variantě „spíše souhlasím“. Negativní postoj variantou „určitě nesouhlasím“ vyjádřilo 32 % žen a variantu „spíše nesouhlasím“ zvolilo 29 % žen. Tímto výsledkem ženy signalizují jednak důležitost mužů a jeho role pro finanční zabezpečení rodiny. Ale také to ukazuje druhý pohled. V dnešní společnosti je většinou příjem rodiny dvoupříjmový, tedy i přínos matky ve formě živitelky. Měla by tedy i péče o děti a domácnost být společná. Proto lze chápat tento postoj žen jako snahu mít ve své blízkosti i muže - otce, kteří by s nimi na výchově dětí a péči o ně participovali.

V tomto směru je postoj hodně mužů dosti konzervativní, mají ve své identitě zakomponovaný model živitele. Tato identifikace jim může bránit ve změně orientace na formu sdíleného rodičovství. Chtějí a snaží se být svým dětem vzorem a autoritou, zároveň však nemají dostatek času s nimi osobně být, anebo jsou fyzicky vyčerpaní.

Další možností snahy mužů o roli živitele je i možná neznalost, jak se zhostit nových požadavků na roli otce. Snaha o jejich citovou angažovanost v rodinách. Muži se s tímto modelem otevřeného otce ve svém dětství často neselekali, jsou tedy sami tápající. Proto je pro ně role živitele a veřejná sféra jistotou, se kterou se nemusí nově identifikovat.

Poněkud překvapující je zjištění, že drtivá většina rodičů nepovažuje čas strávený v zaměstnání za rodičovský čas věnovaný nepřímo dětem. 85 % žen a 82 % mužů se vyjádřilo zamítavě. U žen se to dalo očekávat, ale u mužů odborná literatura zmiňuje opačné stanovisko.

3. Který z rodičů v rodině řeší u dětí kázeňské přestupky?

Výsledky výzkumu ukazují, dle mínění více než poloviny rodičů, že je role jistého kázeňského garanta v rodinách společná. Konkrétně 54 % žen a 68 % mužů zastávají tento postoj. Dále pak 6 % žen a 5 % mužů kázeňské přestupky netrestají, což zřejmě odpovídá stylu jejich výchovy.

Poněkud překvapující je pohled rodičů na jediného kázeňského garanta v rodině. Tím je myšleno, že děti trestá v rodině převážně jen matka nebo jen otec. Tak se děje přibližně u jedné třetiny dotazovaných rodičů. Odborná literatura nebo i laické názory se zmiňují, že otec je považován za takového garanta kázně v rodině. Ze svého postavení a role má mít dostatečnou autoritou, aby případné kázeňské přestupky u dětí řešil. Tyto poznatky však z výzkumu nevyplývají. Jen 3 % dotazovaných žen a 9 % dotazovaných mužů odpověděli, že právě otec je tímto kázeňským garantem v jejich rodinách.

Naproti tomu 37 % dotazovaných žen a 21 % dotazovaných mužů uvedlo, že převážně matka řeší kázeňské přestupky dětí v rodinách. Je to dosti podstatný rozdíl oproti otcům, který může mít více příčin. Matky ještě stále tráví více času s dětmi. Proto se mohou snažit řešit přestupky přímo, rychle a bez odkladu. Také v rodinách můžou být rodičovské role nastavené dle striktního dělení, kde otec zabezpečuje rodinu a matka řeší chod domácnosti s výchovou dětí. S tímto může souviset časově zvyšující se aktivity některých otců ve veřejné sféře, kdy tento čas je bohužel kompenzován menší časovou účastí v rodině. Matky jsou tedy někdy nuceny samy řešit kázeňské přestupky, jelikož otec v rodině není dostatek času.

4. Vede větší zájem otce o péči dětí od narození k lepšímu vztahu s manželkou/partnerkou?

Tato výzkumná otázka sleduje vzájemné vztahy mužů a žen, tedy otců a matek. Zda může větší zájem otců o péči dětí od narození zapůsobit i na samotné vztahy mezi rodiči. Na danou otázku velká míra rodičů odpověděla kladně. Je celkem pochopitelné, že jasný názor „ano“ má 64 % žen. Také názor „spíše ano“ má poměrně dost žen, celkem 31 % z nich. To nesouhlas s názorem vyslovuje jen 5 % žen odpovědí „spíše ne“. Možnost „ne“ matky vůbec nezastávají.

U mužů se prosazují hlavně názory „ano“ a „spíše ano“, tedy souhlasí s otázkou. Názor „ano“ zastává 47 % mužů a názor „spíše ano“ má 36 % mužů. Nesouhlasné stanovisko odpovědělo 12 % mužů názorem „spíše ne“ a 5 % mužů názorem „ne“. Otcové si tedy také uvědomují přínos aktivního vztahu k péči o děti od narození, který pozitivně napomáhá vztahu rodičů navzájem.

Přechod k rodičovství je jedním z nejzávažnějších etap celého života. Nejde jej totiž jednoduše změnit. Matky od počátku života dítěte se snaží mít s ním vřelý vztah, působit blaho dítěti. Touto snahou o maximální uspokojení potřeb dítěte se samy dosti vyčerpávají. Zde je právě velký prostor pro otce, kteří kdysi v dávné minulosti měli rodinu ochraňovat, dnes však mohou se angažovat jiným směrem. Není důvod se držet někdy až rigotně tradovaných pověr, že otcova role je pro dítě důležitá v mnohem pozdějším věku dítěte.

Právě zastupitelnost rodičů při uspokojování potřeb dítěte je vhodné podporovat. V tomto ohledu matky důvěřují otcům z 82 %, kdežto sami otcové si důvěřují jen z 56 %. Je tedy pozitivní pro vztah rodičů, že se otcové dokáží a mohou o děti postarat natolik, aby zatížení v péči o děti nebylo jen na matekách samotných.

Vztah otce a matky je hodně ovlivněn přístupem otce k dítěti od narození. To ostatně dokládá i názor rodičů, zda účast otce u porodu ovlivní jeho vztah k dítěti. Většina rodičů si myslí, že vztah otec a dítě to pozitivně ovlivní. Vždyť porod je často chvíle, kdy matka potřebuje pomoc, třeba jen přítomností osoby blízké, a tou nejbližší je právě otec budoucího dítěte. Pravdou je, že to má být pro otce účast přece jen dobrovolná. Není vhodné, jak to v současnosti ve společnosti někdy působí, brát účast otce jako povinnost. Z takové povinnosti, pro některé otce i stresující, se těžko bude získávat pozitivní síla daného momentu.

5. Mají rodiče přístup k dětem převážně ovlivněný genderovými stereotypy?

Tato výzkumná otázka analyzuje, zda jsou postoje rodičů ovlivněny genderovými stereotypy. Pro výzkum jsem sestavil otázky týkající se oblékání dětí, hraček dětí a také přístupu k dětem.

Rodiče odpovídali na otázku týkající se barvy oblečení dětí, zda volí barvu dle pohlaví. V odpovědích se rodiče rozdělili na dvě poloviny. Jedna polovina obléká děti převážně podle barev. Konkrétně ženy odpověděly „ano“ v 7 % a spíše ano“ ve 39 % odpovědí. Muži mají názor „ano“ ve 14 % a názor „spíše ano“ ve 33 % odpovědí. Opačný názor na volbu oblečení měla druhá polovina rodičů. Názor „ne“ vyjádřilo 17 % žen a názor „spíše ne“ 36 % žen. U mužů odpovědělo 12 % „ne“ a 41 % „spíše ne“. Názor rodičů na oblékání dětí je tedy ovlivněn genderovým stereotypem téměř u poloviny z nich.

Další oblastí byla oblast hraček, zda rodiče by dětem rozmlouvali, pokud by si hrály s genderově nevhodnou hračkou. V této otázce jsem také očekával, zda se více v názorech projeví otcové. Tato domněnka se prokázala, ale nebylo to oproti matkám zásadně jiný názor. Při analýze dat rodiče překvapili docela jednoznačným postojem nerozmlouvat takovou hračku žádnému dítěti, tedy ani chlapci a ani dívce. Odpovědělo tak 91 % žen a 78% mužů. U další skupiny byl názor, že by rozmlouvali oběma dětem takovou hračku. Odpovědělo tak 5 % žen a 11 % mužů. Třetí skupina by takovou hračku rozmlouvala jen chlapci. Odpovědělo tak 4 % žen a 11 % mužů. Zajímavostí odpovědí je, že ani jedna matka a ani jeden otec by to nerozmlouval jen samotné dceři. Lze tedy konstatovat, že rodiče mají ve velké míře převážně již uvolněný přístup k hračkám, které děti používají. Podle očekávání se jistým problémem mohou stát hračky u chlapců, které korigují rodiče, hlavně otcové.

U přístupu k dětem bylo záměrem zjistit, zda rodiče při výchově používají tvrzení, že „správní chlapi nepláčou“. Jedná se o takový klasický letitý stereotypní názor. Jelikož rodiče tento názor používalo zvláště u menších dětí, budovalo v nich identitu muže, který se emočně neprojevuje. Analýzou dat výzkumu se prokazuje, že současní rodiče se k tomuto názoru staví negativně. U žen tak odpovědělo 81 % a u mužů 75 % dotázaných. Oproti tomu poměr souhlasící s názorem je jen 19 % žen a 25 % mužů. Současní rodiče tedy nesouhlasí s názorem, který v minulosti výrazně ovlivňoval výchovu dětí, zvláště chlapců.

7.3 Závěr výzkumu

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat postoje a názory rodičů na jejich rodičovské role, jak rodiče vnímají své role a jaký vztah mají k sobě navzájem i k dětem. Tato tematika se přelomem tisíciletí více prosazuje i mezi nejširší laickou veřejností. Je to dané jednak aktivní prací odborníků, kteří se snaží své poznatky přiblížit laické společnosti. A dalším důležitým faktorem je i snaha a zájem samotných „obyčejných“ lidí tyto poznatky studovat. Jistou roli v tomto procesu jistě hraje i velký zájem rodičů o nové poznávání společnosti i své rodiny. Tito lidé se snaží být otevření těmto novým či staronovým impulsům.

Tento důležitý faktor, že rodiče musí chtít vnímat nové informace, jsem poznal osobně právě při realizaci výzkumu této bakalářské práce. Setkal jsem se několikrát se silně odmítavou reakcí zúčastnit se výzkumu. Analýzou důvodů odmítnutí jsem konstatoval nechuť těchto rodičů poznávat jiný názor na rodinu a život v ní. Za povšimnutí stálo, že tak hodně reagovaly hlavně ženy - matky. Tyto ženy nepřipustily ani svou účast, ale ani účast mužů – otců. Zafungovalo chování hlavy rodiny, která filtruje co připustí dovnitř rodiny.

Toto poznání o matkách, které vedou rodinu, odpovídá i poznatkům výzkumu. Nejde však většinou o vedení direktivní, ale je to dáno větší časovou angažovaností matek v domácnosti a péči o děti. Lze to brát jako pozůstatek z minulosti. Také rodiče to tak ve větší či menší míře stále berou jako dané rozdělení rolí. Rodiče považují většinou jako danou biologicky tuto stratifikaci. Ještě je stále mírně převažující názor u rodičů na jasné dělení rolí na otce – živitele a matku – pečovatelku.

Je však pozitivní konstatování, že dle výzkumu se otcové více snaží angažovat v rodině. Hlavně v péči o děti. Velmi jasně tento trend sdíleného rodičovství vítají matky, které i o něco více důvěřují otcům v péči o děti. Tento přístup otců napomáhá k silnějšímu vztahu mezi rodiči. A to je velmi pozitivní, protože děti mají ve svých rodičích velký vzor. Jelikož aktivní přístup otců k dětem od jejich nejmladšího věku napomáhá nejen vztahu mezi nimi, otcí a dětmi, ale také napomáhá matkám více se realizovat i mimo rodinu.

Z přístupu rodičů k dětem je ve výzkumu poznat vzrůstající otevřený přístup výchovy, kdy trend dělení aktivit podle pohlaví ustupuje rovnému přístupu. I když někteří rodiče své zřejmé návyky i nadále používají.

Tolerantnost, trpělivost, spolehlivost a porozumění, to jsou dle výzkumu vlastnosti moderních rodičů, otců a matek.

ZÁVĚR

Rodina, rodičovství a rodičovské role je velmi aktuální téma současnosti. Toto téma bude i nadále námětem mnoha diskuzí, protože ve společnosti je na to mnoho pohledů. A je jen na rodičích, nakolik budou mít snahu a zájem poznávat nové či poopravené poznatky. Právě jedním z těchto nových poznatků může být široké téma genderu. Vždyť nabývá na intenzitě snaha popsat toto téma pro širokou veřejnost. Sdělovací prostředky, publikace pro rodiče, publikace pro školy, tady všude již téma genderu se stále více zmiňuje a hlouběji rozebírá.

Záměrem teoretické části této bakalářské práce bylo ukázat vývoj rodiny a rodičovství, jak v minulosti tak i současnosti, postavení rodičů ve společnosti a názory společnosti na ně. Z toho všeho se vyvinuly postoje rodičů a jejich rodičovské role. To všechno pak ovlivňuje děti, jejich výchovu a vývoj. Základem je vztah rodičů k sobě navzájem, jejich způsob spolužití a doplňování se. To je nejlepší způsob výchovy dětí pro budoucnost. Odvěká poučka pro rodiče vždy byla, že nejvíce vychovávají tím, když nevychoávají. Děti pozorují své rodiče a utváří si své poznatky a postoj pro další život.

Pokud tedy rodiče dokáží ovlivnit své rodičovství, ovlivňují i budoucí rodičovství svých potomků. V tom je pozitivum aktivního přístupu a snahy rodičů se dále rozvíjet ve vztahu k sobě i rodině, tedy v rodičovských rolích. Důležitá pro děti je přítomnost obou rodičů v rodině, otce i matky, aby děti intenzivněji mohly poznat genderové role mužů i žen. Trend současnosti je v aktivním přístupu otců, k péči o děti i domácnost. Otcové se více podílejí na aktivitách v rodině. Ostatně to prokazuje i výzkum této bakalářské práce. Nejde však o úplnou zastupitelnost matek. Matky jsou pořád více aktivní uvnitř rodiny. Ale pokud se budou i nadále otcové více orientovat na rodinu, může se tento nepoměr, z pohledu matek, přece jen zmenšovat.

K tomu má i směřovat využití poznatků této bakalářské práce v praxi, které mohou využít organizace se zaměřením na rodinu a rodičovství, například Centrum pro rodinu. Tedy organizace pořádající osvětovou činnost, přednášky, besedy a kurzy pro mládež, snoubence, manželské páry a rodiče. Tyto organizace také napomáhají a spolupracují s centry pro volnočasové aktivity rodičů a dětí, jako jsou například Kluby maminek a dětí, a podobné další centra.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8.
- [2] CELÁ, J. *Kapitoly z teorie výchovy*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2006. ISBN 80-7318-504-0.
- [3] DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. ISBN 978-80-7330-136-1.
- [4] GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- [5] GJURIČOVÁ, Š.; KUBIČKA, J. *Rodinná terapie. Systematické a narativní přístupy*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0415-3.
- [6] GJURIČOVÁ, Š.; KUBIČKA, J. *Rodinná terapie. Systematické a narativní přístupy*. 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2390-7.
- [7] HAVLÍK, R.; KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.
- [8] HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí. Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodič*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5.
- [9] JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- [10] JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-644-5.
- [11] JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.
- [12] KARSTEN, H. *Ženy, muži – generové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-145- X.
- [13] KOCOURKOVÁ, J.; RABUŠIC, L. (ed). *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie, 2006. ISBN 80-86561-93-3.
- [14] KOHOUTEK, R. *Vývoj a výchova dítěte v rodině*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. ISBN 80-7204-105-3.

- [15] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [16] KRÍŽKOVÁ, A.; PAVLICA, K. *Management genderových vztahů. Postavení žen a mužů v organizaci*. Praha: Management press, 2004. ISBN 80-7261-117-8.
- [17] LACINOVÁ, L.; ŠKRDLÍKOVÁ, P. *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově dovoleny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-442-7.
- [18] MAŘÍKOVÁ, H.(ed). *Proměny současné české rodiny. Rodina-gender-stratifikace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-93-1.
- [19] MAŘÍKOVÁ, H.(ed); VOHLÍDALOVÁ, M. *Trvalá nebo dočasná změna? Uspořádání generových rolí v rodinách s pečujícími otci*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-135-4.
- [20] MIŠÍKOVÁ, J. *Základy sociologie rodiny*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7042-291-2.
- [21] MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- [22] MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2002. ISBN 80-86429-05-9.
- [23] MURPHY, F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.
- [24] OAKLEY, A. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- [25] PLESKOVÁ, K. „et al.“. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů (pracovní sešit)*. Brno: NESEHNUTÍ, 2005. ISBN 80-903228-7-5.
- [26] RENZETTI, C.M. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.
- [27] SMETÁČKOVÁ, I.; VLKOVÁ, K.(ed). *Gender ve škole. Příručka pro vyučující předmětu občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost, 2005. ISBN 80-903331-2-5.
- [28] SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

- [29] ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0877-4.
- [30] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- [31] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [32] ZOJA, L. *Soumrak otců, archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: Prostor, 2005. ISBN 80-7260-145-8.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1. Roztřídění respondentů podle pohlaví.....	39
Graf 2. Roztřídění respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	40
Graf 3. Znalost pojmu gender.....	41
Graf 4. Názor rodičů, zda role otce a matky jsou dané „od přírody“.....	42
Graf 5. Názor na tvrzení: „Muž má vydělávat peníze a žena má pečovat o děti a domácnost“.....	43
Graf 6. Názor na rovnocenné postavení muže a ženy v rodině.....	44
Graf 7. Rodič převážně trestající kázeňské přestupky dětí.....	45
Graf 8. Názor na změnu role otce v rodině.....	46
Graf 9. Názor, zda účast otce při porodu ovlivní vztah k dítěti.....	47
Graf 10. Názor, zda větší zájem otce o péči dětí od narození vede k lepšímu vztahu s partnerkou.....	48
Graf 11. Názor, zda otec se dokáže plnohodnotně postarat o dítě a uspokojit všechny jeho potřeby stejně jako matka.....	49
Graf 12. Názor na tvrzení: „správní chlapi nepláčou“.....	50
Graf 13. Oblékání dětí převážně dle rozdělení barev.....	51
Graf 14. Názor, zda rodiče rozmlouvají dětem genderově „nevhodné“ hračky.....	52
Graf 15. Názor, zda jsou domácí práce převážně ženskou záležitostí.....	55
Graf 16. Názor rodičů na čas strávený v zaměstnání jako jednu z forem rodičovského času, tedy času věnovanému dětem, i když nepřímo.....	56

SEZNAM TABULEK

Tab. 1.	Roztřídění respondentů podle pohlaví.....	39
Tab. 2.	Roztřídění respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	40
Tab. 3.	Znalost pojmu gender.....	41
Tab. 4.	Názor rodičů, zda role otce a matky jsou dané „od přírody“.....	42
Tab. 5.	Názor na tvrzení: „Muž má vydělávat peníze a žena má pečovat o děti a domácnost“.....	43
Tab. 6.	Názor na rovnocenné postavení muže a ženy v rodině.....	44
Tab. 7.	Rodič převážně trestající kázeňské přestupky dětí.....	45
Tab. 8.	Názor na změnu role otce v rodině.....	46
Tab. 9.	Názor, zda účast otce při porodu ovlivní vztah k dítěti.....	47
Tab.10.	Názor, zda větší zájem otce o péči dětí od narození vede k lepšímu vztahu s partnerkou.....	48
Tab.11.	Názor, zda otec se dokáže plnohodnotně postarat o dítě a uspokojit všechny jeho potřeby stejně jako matka.....	49
Tab.12.	Názor na tvrzení: „správní chlapi nepláčou“.....	50
Tab.13.	Oblékání dětí převážně dle rozdělení barev.....	51
Tab.14.	Názor, zda rodiče rozmlouvají dětem genderově „nevhodné“ hračky.....	52
Tab.15.	Názor, zda jsou domácí práce převážně ženskou záležitostí.....	55
Tab.16.	Názor rodičů na čas strávený v zaměstnání jako jednu z forem rodičovského času, tedy času věnovanému dětem, i když nepřímo.....	56

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. Dotazník.....	73
Příloha II. Dotazník předvýzkumu.....	75

10. Myslíte si, že větší zájem otce o péči dětí vede k lepšímu vztahu s manželkou/partnerkou?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

11. Myslíte, že se otec dokáže podle Vás plnohodnotně postarat o dítě a uspokojit všechny jeho potřeby stejně jako matka? (výjimkou je kojení)

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

12. Souhlasíte s tvrzením, že „správní chlapi nepláčou“?

- a) určitě souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) spíše nesouhlasím
- d) určitě nesouhlasím

13. Oblékáte své děti převážně dle rozdělení barev (např. holčičky růžová a kluci modrá)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

14. Rozmlouval(a) byste synovi, pokud si chce hrát s panenkami a dcera s vojáky?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

15. Jaké vlastnosti či projevy chování by podle Vás měla mít moderní matka? (uved'te 2 příklady).....

16. Jaké vlastnosti či projevy chování by podle Vás měl mít moderní otec? (uved'te 2 příklady).....

17. Myslíte si, že domácí práce jsou výhradně ženskou záležitostí?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

18. Lze považovat čas rodiče strávený v zaměstnání jako jednu z forem rodičovského času, tedy času věnovanému dětem, i když nepřímý?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

19. Jaká je podle Vás nejčastější hra otců s dětmi?.....

20. Jaká je podle Vás nejčastější hra matek s dětmi?.....

